

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV ROMANISTIKY

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**ROLE JUANA CARLOSE BOURBONSKÉHO BĚHEM
ŠPANĚLSKÉHO PŘECHODU K DEMOKRACII**

Vedoucí práce: Mgr. Pavel Marek, Ph.D.

Autor práce: Tereza Svobodová

Studijní obor: Španělský jazyk pro evropský a mezinárodní obchod

Ročník: 3.

2012

Prohlášení o původnosti práce:

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejňováním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č.111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledky obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích, dne 16. května 2012

.....
Tereza Svobodová

PODĚKOVÁNÍ

Touto cestou bych ráda poděkovala vedoucímu mé bakalářské práce, panu Mgr. Pavlu Markovi, Ph.D., za jeho vstřícnost, trpělivé vedení této práce a především za velmi nápomocné konzultace poskytnuté během jejího zpracování.

ANOTACE

Cílem této bakalářské práce je představit roli Juana Carlose Bourbonského během španělského přechodu k demokracii. Veškeré jeho činy jsou uváděny v širším politickém kontextu, neboť právě ten je pro zdůraznění jeho jednání nezbytný. Zvýšená pozornost je věnována nejen osobnosti současného krále, ale také jeho vztahu k dalším představitelům španělské politiky, jako byl Francisco Franco nebo Adolfo Suárez. V závěru práce se autorka na základě sociologických průzkumů uskutečněných v letech 1975-2012 pokusila představit proměnu vnímání Juana Carlose Bourbonského a instituce monarchie očima Španělů.

ABSTRACT

The aim of this bachelor thesis is to present the role of Juan Carlos Bourbon during the Spanish transition to democracy. All his acts are given in the wider political context because this is necessary for emphasize his actions. The higher attention is dedicated not only to the personality of Juan Carlos Bourbon, but also to his relation to others representatives of Spanish politics, like Francisco Franco or Adolfo Suárez. In the last chapter the author tried to demonstrate the change of Spanish people's perception about Juan Carlos Bourbon and the institution of monarchy, based on sociological surveys carried out during the years 1975-2012.

OBSAH

1. ÚVOD	7
2. ŠPANĚLŠTÍ BOURBONI V DOBĚ FRANKISTICKÉ DIKTATURY	9
2.1 Frankistické zřízení „Monarchie bez krále“	9
2.2 Královská rodina a její snahy o restauraci moci	11
3. JUAN CARLOS, INFANT BOURBONSKÝ	16
4. ŠPANĚLSKÝ KRÁL A BUDOVÁNÍ DEMOKRACIE	19
4.1 Demokratické počátky	19
4.2 Adolfo Suárez a politická reforma	21
4.3 Španělská ústava a královy pravomoci	23
5. JUAN CARLOS: „KRÁL VŠECH ŠPANĚLŮ“	27
5.1 Volby 1979 a pokus o státní převrat	27
5.2 Upevnění demokracie 1981- 1982	30
5.3 Juan Carlos a zahraniční politika	32
6. JUAN CARLOS V OČÍCH ŠPANĚLSKÉ VEŘEJNOSTI.....	34
6.1 Od Juana Carlose „El Breve“ ke strůjci španělské demokracie.....	34
6.2 Dvacet pět let vlády Juana Carlose a současnost	37
7. ZÁVĚR	44
8. RESUMEN.....	46
9. BIBLIOGRAFIE	48

1. ÚVOD

Předložená bakalářská práce bude zaměřena na roli současného španělského krále Juana Carlose během přechodu k demokracii, a to v širším historickém kontextu. Juan Carlos byl páteří tohoto náročného přechodu, ale pro jeho splnění bylo zapotřebí nejen jeho osoby. Z tohoto důvodu zde také bude nastíněna role tehdejšího předsedy vlády Adolfa Suáreze.

Tato práce bude rozdělena do pěti kapitol, které ještě budou děleny na podkapitoly. Bude psána v chronologickém pořadí, od období Francovy diktatury po současnost. První kapitola se bude věnovat Francově diktatuře a její obecné charakteristice, následovat bude postavení Bourbonů během této doby a boje Juana Bourbonského o španělský trůn, který mu právoplatně náležel. Závěrem této kapitoly bude kladen důraz na zvolení Juana Carlose Francovým nástupcem a okolnosti, které toto zvolení doprovázely. V pořadí druhá kapitola se celá bude zabývat Juanem Carlosem a faktory, které měly vliv na utváření jeho osobnosti. Těchto faktorů bylo několik: výchova, vzdělání, vztahy s otcem Juanem Bourbonským, vztahy s Francem a jako poslední svatba s řeckou princeznou Sofií. Zajímavé bude především poukázání na vzájemné sympatie mezi Juanem Carlosem a generalissemem. Následující kapitola bude představovat hlavní fázi přechodu k demokracii, tedy léta 1975-1978. Zde budou popsány hlavní zásluhy krále Juana Carlose a předsedy vlády Adolfa Suáreze, které reprezentovala legalizace všech politických stran, první svobodné volby po téměř čtyřiceti letech a vše bylo završeno vytvořením španělské ústavy. V podkapitole zabývající se tímto nejvyšším zákonem státu budou rozebrány královny pravomoci a následně porovnány s těmi, kterými disponuje britská královna a švédský král. Předposlední kapitola nastíní politický vývoj po vydání španělské ústavy, který vedl až neúspěšnému pokusu o převrat, který zde bude detailně popsán. Zdůrazněna bude především nezapomenutelná role Juana Carlose, který dokázal revoltě zabránit, a tím také upevnit demokracii. Pohled na budování vztahů Juana Carlose k zahraničí bude představen v poslední podkapitole, kde klíčovými momenty byl vstup do NATO v roce 1982 a do Evropského hospodářského společenství v roce 1986. Vnímání Juana Carlose španělskou veřejností bude demonstrováno v závěrečné kapitole. Budou zde použity a interpretovány údaje ze španělských sociologických průzkumů. První podkapitola bude zaměřena na rozdíl v hodnocení španělského krále v roce 1975, tedy při počátcích jeho vlády, a o deset let později, v roce 1985. Za tyto roky si král získal neuvěřitelnou

podporu Španělů. Druhá a zároveň poslední podkapitola bude věnována anketě po dvaceti pěti letech vlády Juana Carlose, která potvrzuje jeho popularitu. Zcela aktuální hodnocení bude ukázáno na výzkumu realizovaném v deníku El Mundo v lednu roku 2012, který byl opět zaměřen na krále Juana Carlose a monarchii.

Výchozí literaturou pro zpracování této práce budou publikace a studie psané španělsky. Na českém knižním trhu existuje pouze jediná kniha týkající se přímo osobnosti krále Juana Carlose, a sice *Hovory s Juanem Carlosem králem španělským*, jejichž autorem je *José Luis de Vilallonga*¹. Pro koncipování této práce bude tento zdroj ale značně nedostačující. Z tohoto důvodu se hlavními prameny stanou knihy anglického historika *Paula Prestona*², a to především: *Juan Carlos El Rey de un pueblo* a *El Triunfo de la Democracia en España*. Vztahy mezi Juanem Carlosem a jeho otcem Juanem Bourbonským jsou podrobně popsány v knize *Don Juan y Juanito* od *Abela Hernández*³, proto tato publikace poslouží k vypracování druhé kapitoly. Obecný politický kontext bude čerpán z knihy *Západoevropské politické systémy* od *Blanky Říchové a kol.*⁴ Podklady pro první část závěrečné kapitoly budou čerpány z časopiseckých a sociologických studií, interpretace druhé části bude provedena na základě anket zveřejněných v denících *El País* a *El Mundo*.

---

¹ José Luis DE VILALLONGA, *Hovory s Juanem Carlosem králem španělským*, Praha 1995.

² Paul PRESTON, *Juan Carlos El Rey de un pueblo*, Barcelona 2004; *El Triunfo de la Democracia en España*, Barcelona 2001.

³ Abel HERNÁNDEZ, *Don Juan y Juanito*, Madrid 2011.

⁴ Blanka ŘÍCHOVÁ a kol., *Západoevropské politické systémy*, Praha 2009.

2. Španělští Bourboni v době frankistické diktatury

2.1 Frankistické zřízení „Monarchie bez krále“

Posledním králem z dynastie Bourbonů byl před nastolením frankistického režimu Alfonso XIII. Za jeho vlády od roku 1902 do roku 1931 prodělalo Španělsko mnoho politických zvratů. Významnou změnu představoval rok 1923, kdy neklidná politická situace ve Španělsku vyústila ve státní převrat, který vedl k nástupu prvního španělského diktátora dvacátého století - Miguela Primo de Rivery.⁵

Diktátor vedl zemi společně s králem až do roku 1930. Vzhledem k tomu, že král Alfonso XIII. plnil pouze reprezentativní funkce, budoval si Primo de Rivera diktaturu po svém. Byla zrušena ústava i parlament a byla povolena pouze jedna politická strana. Doba španělské konjunktury umožnila diktatuře klidné přežívání, ale její konec v závěru druhé dekády ukázal slabost režimu, který byl ještě umocňován silnými politickými útoky.⁶ Nepopularita a požadavky nastolení republiky přinutily diktátora k odstoupení, stejně tak jako krále Alfonsa XIII. donutily o rok později tytéž důvody k exilu.

Po útěku krále byla v roce 1931 vyhlášena druhá španělská republika. Nastala doba aktivního politického života, kdy se na jedné straně podařilo prosadit mnoho reforem a na straně druhé sílila nevraživost mezi španělskou levicí a pravicovými nacionalisty. Tato vzájemná nevraživost vedla až k občanské válce, která znamenala konec španělské demokracie i republikánského zřízení.

Tříletá občanská válka skončila v roce 1939 vítězstvím Národního bloku v čele s generálem Franciscem Francem y Bahamonde, který se zároveň dostal do čela státu. Válkou zničená země mu připravila vhodnou půdu pro vzestup jeho moci a obavy Španělů z možného opakování války mu poskytly charisma spasitele národa, a zajistily tak neobvyklou dlouhověkost jeho režimu.⁷

---

⁵ Jiří CHALUPA, *Jak umírá diktatura*, Olomouc 1997, s. 3.

⁶ Tamtéž.

⁷ Tamtéž, s. 4.

Frankistické zřízení dodnes představuje jeden z nejobtížněji definovatelných režimů. Korespondent internetového časopisu *EUportal*⁸ ve Španělsku, Filip Vurm, charakterizuje Franca a frankismus takto: „*Franco byl hlavou španělského státu téměř čtyřicet let a pohled na něj dodnes rozděluje španělskou společnost. Pro část španělské společnosti byl fašistickým diktátorem, jenž se dostal k moci za pomoci vojenského povstání proti legitimní vládě, které vyústilo ve vleklou a krvavou občanskou válku. Za vítězství v tomto konfliktu měl vděčit především fašistické Itálii a nacistickému Německu. Po uchopení moci zavedl navíc v zemi tvrdou diktaturu, která zbrzdila společenský, hospodářský a politický vývoj země o desetiletí. Pro mnohé Španěly však Franco představuje naopak zachránce Španělska ze zmatků druhé republiky, která směřovala ke zřízení bolševické diktatury. Jeho režim se vyznačoval stabilitou, kontrastující s předcházejícím chaosem, podporou tradičních katolických hodnot a trvalým růstem životní úrovně*“.⁹

Prvním krokem Francova režimu byla likvidace republikánského zřízení státu. Franco ve Španělsku obnovil monarchii, která ale postrádala krále jako hlavu státu. Republikánská ústava z roku 1931 byla zrušena. Francův režim se kromě tradičních španělských hodnot opíral o tzv. Základní zákony (Leyes Fundamentales), které vznikaly průběžně mezi lety 1938-1967. Právě tyto zákony nahrazovaly neexistenci španělské ústavy. Moc generála Franca v žádném ze zákonů nebyla limitována.

Prvním ze zákonů byl Pracovní kodex (Fuero del Trabajo, 1938), jenž upravoval pracovní podmínky v zemi. Následoval Základní zákon o vytvoření Kortesů (Ley Constitutiva de las Cortes, 1942), který Kortesy ustanovoval a definoval jejich právní povinnosti.¹⁰ V roce 1945 vznikl Kodex Španělů (Fuero de los Españoles), kde byla ustanovena základní práva a povinnosti občanů a objevil se také Zákon o národním referendu (Ley del Referéndum Nacional), kde bylo upřesněno užití referenda. Zákon, který rozdmýchal politický život ve Španělsku, byl Zákon o nástupnictví (Ley de Sucesión en la Jefatura del Estado, 1947). Věnoval se otázce nástupnictví po generálovi Francovi a deklaroval Španělsko jako katolickou monarchii. Roku 1958 vznikl Zákon sdružující principy Národního hnutí (Ley de Principios del Movimiento

---

⁸ Euportal je přední český internetový časopis, který upozorňuje na rizika evropské integrace. Dostupný z: <http://euportal.parlamentnilisty.cz/default.aspx>

⁹ Filip VURM, *Francisco Franco- fašistický diktátor nebo spasitel Španělska?*, dostupný z: <http://euportal.parlamentnilisty.cz/PrintArticle/508-francisco-franco-fasisticky-diktator-nebo-spasitel-spanelska-.aspx>, staženo dne 27.2 2012.

¹⁰ Carlos VICÉN ANTOLÍN, *Historia del Constitucionalismo Español (1808-1978)*, Madrid 2004, s. 233-239.

Nacional), které ustanovovaly hlavní zásady frankistického režimu. Jako poslední z těchto zákonů byl Organický zákon státu (Ley Orgánica del Estado, 1967), který shrnoval všechny doposud zmíněné zákony Francova režimu.¹¹

Hlavními politickými pilíři Francovy diktatury byla armáda, El Movimiento (Hnutí) a církve - spíše její společensko-politická seskupení, nejprve Národní katolické sdružení propagandistů (ACNP) a později Opus Dei. Za hlavní nepřátele svého režimu Franco považoval: separatistická hnutí Katalánců a Basků, liberalismus, marxismus, svobodné zednářství, parlamentní demokracii i soutěžení politických stran.¹²

2.2 Královská rodina a její snahy o restauraci moci

Vzhledem k tomu, že po útěku Alfonse XIII. nezůstal ve Španělsku žádný příslušník bourbonské dynastie, Francova moc nebyla nikým omezována. Král a jeho rodina se nejprve usadili ve Francii a posléze v Římě. Jelikož se Alfons XIII. nikdy nevzdal španělské koruny, stále formálně náležela bourbonské dynastii.

Vzájemný vztah krále Alfonse XIII. a Franca byl kladný. Bourbonský vladař od počátku podporoval Franca v jeho veškerých aktivitách. Během občanské války bezvýhradně podporoval povstalecký tábor a dokonce sám sebe prohlásil za „věrného falangistu“.¹³ Takřka až do svého skonu věřil, že Franco brzy obnoví monarchii s bourbonským králem jako hlavou španělského státu.

Nedlouho před smrtí se Alfons XIII. rozhodl vydat prohlášení o abdikaci, a to ve prospěch svého třetího syna, Juana Bourbonského.¹⁴ Nástupnictví na Juana Bourbonského doslova zbylo, neboť jeho bratři byli zasaženi dědičnými chorobami a nástupnictví veřejně odmítli.

Zprávu o rozhodnutí svého otce Alfonse XIII. se Juan Bourbonský dozvěděl během plnění námořnické služby v Anglii. Po skončení vojenského výcviku se Juan Bourbonský oženil s Mariou de las Mercedes Borbón Orleáns. Pár se nejprve usadil ve Francii, posléze ale z politických důvodů odtamtud odešel, aby se usadil v Římě. V Itálii strávila rodina Juana Bourbonského pět let. V době druhé světové války odešla do Švýcarska, neboť tato alpská země zůstávala na rozdíl od zbytku válkou zmítané Evropy neutrální.

---

¹¹ <http://www.infoguerracivil.com/espana-leyes-fundamentales-estado.html>, staženo dne 27.2.2012.

¹² B. ŘÍCHOVÁ a kol., *Politické systémy*, s. 214-215.

¹³ Jiří CHALUPA, *Dějiny Španělska v datech*, Praha 2011, s. 399.

¹⁴ B. ŘÍCHOVÁ a kol., *Politické systémy*, s. 213.

Prohlášení o abdikaci bylo ve Španělsku ihned podrobeno cenzuře. Král Alfons XIII. zde popisoval důvody, které ho dovedly k útěku a současně představoval osobu svého nástupce, syna Juana Bourbonského. Alfons XIII. hovořil o pretendentovi španělského trůnu jako o budoucím králi všech Španělů. Následně se toto prohlášení dostalo do ženevských novin a Juan Bourbonský se slovy svého otce veřejně souhlasil. Francisco Franco však v tuto dobu restauraci bourbonského rodu ve Španělsku odmítal.¹⁵ V jeho zarputilém postoji jej utvrzovala především odlišnost politických postojů a představ Juana Bourbonského.

Názor Juana Bourbonského na frankistické zřízení přesně vyjadřoval tzv. Lausannský manifest, což byl dokument vydaný roku 1945 ve Švýcarsku. Juan Bourbonský zde veřejně odsoudil Francův režim a zároveň španělského diktátora vyzval k odstoupení. Požadoval nastolení demokratické a konstituční monarchie. Pro Franca byl tento dokument nepodstatný a ještě více ho utvrdil v rozhodnutí, že Juanu Bourbonskému vedení státu v budoucnu nepřenechá.¹⁶

Juan Bourbonský žil s rodinou ve Švýcarsku do roku 1946, jelikož zastával názor, že čím dále bude jeho rodina vzdálena od Franca, tím lépe. Teprve po skončení druhé světové války se rodina se přestěhovala do Portugalska, jež bylo v této době řízené diktátorem Antóniem Salazarem. Diktátor António Salazar byl Francovým přítelem a bylo zvláštní, že královské rodině povolil v Portugalsku žít. Předpokládá se, že hlavním důvodem byl uvolněnější režim Portugalska po druhé světové válce a nečekaná snaha o začlenění do mezinárodních organizací jako je OSN či NATO. Pokud by Portugalsko Juana Bourbonského odmítlo, bylo by jasné, že jejich plány na změnu nebyly vážné. Po přestěhování královské rodiny do Portugalska se Juan Bourbonský začal s Francem stýkat častěji a ještě více se snažil dosáhnout královské koruny.

Ačkoliv byla Francova pozice pevná, vzhledem k předchozím událostem se Franco již nemohl obejít bez nějakého aktu, který by jej v čele státu legitimoval lépe než doposud. Z toho důvodu vznikl v březnu 1947 Zákon o nástupnictví. Tento zákon ustavoval Španělsko jako království. Nejednalo se tedy o restauraci, ale instauraci¹⁷ monarchie, a stejně tak bylo řečeno, že osoba vybraná jako možný monarcha bude přísahat věrnost principům Národního hnutí. Druhá skupina zákonných ustanovení především potvrzovala Franca jako doživotní hlavu státu a pouze jemu náleželo právo

---

¹⁵ Tamtéž.

¹⁶ P. PRESTON, *El Rey*, s. 38-39.

¹⁷ Instaurace monarchie znamená znovuoobnovení monarchie.

vybrat kandidáta na pozici nástupce. Následně musela být tato osoba odsouhlasena Kortesy. Dokonce ale i po zvolení budoucího krále a jeho potvrzení Kortesy se mohl Franco kdykoliv rozhodnout jinak a dosadit na královský trůn jinou osobu.¹⁸

Po vyhlášení tohoto zákona o nástupnictví došlo k setkání Franca s Juanem Bourbonským. Generál Franco věděl, že legitimní Alfonsovu větev nemůže z nástupnictví zcela vyloučit. Uvažoval, že by možná mohl jako budoucího monarchu určit syna Juana Bourbonského Juana Carlose, ale pouze pod podmínkou, že by tento syn byl svěřen k výchově ve Španělsku. Jeho otec se měl na oplátku vzdát svých nároků na španělský trůn. Přestože se Juan Bourbonský svých práv na vládu v zemi nehodlal zříci, s výchovou svého syna Juana Carlose ve Španělsku nakonec souhlasil.¹⁹ Pro Franca představoval Juan Carlos ideálního kandidáta na trůn, neboť byl synem legitimního nástupce a doposud politicky neovlivněn.

Syn Juana Bourbonského Juan Carlos přijel do Španělska v roce 1948 jako desetiletý. Od příjezdu se začal pravidelně stýkat s Francem a postupně se otevírat španělské veřejnosti.

V roce 1956 postihla královskou rodinu tragédie, která zasáhla i politické dění Španělska. Při hře s revolverem zemřel bratr Juana Carlose, Alfonso. Vzhledem k tomu, že jako poslední držel v ruce zbraň právě Juan Carlos, byl nepodloženě považován za viníka. Po tomto incidentu začal být Francovi vyčítán příjezd Juana Carlose do Španělska a rostlo napětí mezi příznivci Falangy a zastánci monarchie. Zároveň byly pro tento rok charakteristické univerzitní nepokoje a první dělnické stávky.

V druhé polovině padesátých let 20. století se výrazně zmenšila schopnost frankismu absorbovat a neutralizovat všechna vnitřní napětí. Již tehdy vyzývala různá politická seskupení Franca, aby podle svého deset let starého zákona o nástupnictví rozhodl o příští hlavě státu. Následujících deset let se to ale Franco snažil odkládat.²⁰

Falangisté se dlouho nechtěli smířit s nástupnictvím Juana Carlose na španělský trůn a naopak požadovali zvolení jeho bratrance, Alfonsa Bourbon-Dampierre, který si vzal Frankovu vnučku Mariú del Carmen. Královnou by se totiž stala právě María del Carmen a režim by tak mohl pokračovat v nezměněné podobě. Naopak technokraté

---

¹⁸ B. ŘÍCHOVÁ a kol., *Politické systémy*, s. 213-214.

¹⁹ Tamtéž.

²⁰ Tamtéž, s. 215.

spojení s ministry Opusu Dei se vyslovovali pro Juana Carlose s podmínkou, že nebude vázán na principy Movimienta.²¹

Francovo konečné rozhodnutí se uskutečnilo v roce 1969. Juan Carlos byl v červenci tohoto roku prohlášen následníkem španělského trůnu. Během této ceremonie musel ale přislíbit zachování frankistických zákonů, přestože si byl vědom, že slib nebude moci v budoucnu dodržet. Od výčitek zachránil Juana Carlose jeho dřívější vychovatel a podporovatel demokracie Torcuato Fernández-Miranda, který mu řekl: „*Nemusíte se ničeho obávat, Vaše výsosti. Přísahajte na principy Movimienta, jelikož později legálně změníme jeden zákon po druhém*“.²² Jeho mottem bylo: „*de la ley a la ley*“²³ (od zákona k zákonu). Torcuato Fernández-Miranda byl jedním z nejlepších rádčů Juana Carlose.

Vzhledem k Francově rozvíjející se nemoci musel Juan Carlos již od této doby konat mnoho důležitých rozhodnutí v rámci španělského státu. V roce 1970 byl dokonce vytvořen zákon, který nařizoval Juanu Carlosovi vládnout ve Francově případné neschopnosti.²⁴

Složitá situace nastala v roce 1973. V tomto roce byl spáchán atentát na tehdejšího předsedu vlády, Carrera Blanca. Tento atentát měla podle všech svědectví na svědomí španělská radikální organizace ETA. Nečekaná smrt Carrera Blanca vytvořila mocenské vakuum v době, kdy Franco již nemohl řídit zemi. Bylo tedy potřeba najít takového nástupce, který by představoval budoucí protiváhu k Juanu Carlosovi. Novým předsedou vlády se stal dlouholetý přítel Francovy rodiny, Arias Navarro. Frankova rodina v tomto jmenování nacházela více než možnost dohlížet na Juana Carlose. Právě Arias Navarro pro ně totiž představoval naději výměny Juana Carlose za Alfonsa Bourbon-Dampierre.²⁵

Ariasova vláda zpočátku slibovala určité politické uvolnění. Brzy však od veškerých reformních pokusů ustoupila. Výsledkem jeho vlády byla především mezinárodní izolace režimu. Situace se dokonce vyhrotila do té míry, že ostatní vlády navrhly vyloučení Španělska z OSN. Franco se zpočátku snažil situaci řešit, ale vzhledem k jeho vážnému zdravotnímu stavu musel být hospitalizován. Generál Francisco Franco zemřel na následky infarktu 20. listopadu 1975. Zanechal po sobě závěť, kde požadoval vládné

---

²¹ Tamtéž.

²² Abel HERNÁNDEZ, *Suárez y el Rey*, Madrid 2011, s. 83-84.

²³ Tamtéž.

²⁴ P. PRESTON, *El Rey*, s. 292.

²⁵ B. ŘÍCHOVÁ a kol., *Politické systémy*, s. 216.

přijetí Juana Carlose jako španělského krále a dokonce žádal, aby měl od Španělů takovou podporu, jaké se dočkal on sám. Dne 22. listopadu roku 1975 byl Juan Carlos v Kortesech prohlášen za španělského krále.²⁶

---

²⁶ Tamtéž, s. 217; P. PRESTON, *El Rey*, s. 355-356.

3. Juan Carlos, infant Bourbonický

Hlavní roli při vytváření osobnosti Juana Carlose hrála především výchova, rodinné zázemí a vzdělání - Juan Carlos se od dětství věnoval vojenství, po vzoru svého otce, Juana Bourbonického. Nejprve studoval na námořnické škole ve Švýcarsku, později se po dohodě jeho otce s Francem přesunul do Madridu, kde se začal připravovat na vojenskou akademii. Vzhledem k úspěšně splněným přijímacím zkouškám nastoupil na akademii v roce 1955. O dva roky později byl poslán na Vojenskou námořní akademii a vojenská studia zakončil v Letecké akademii v San Javier. Během těchto studií získal diplomy trojí vojenské služby-letecké, pozemní a námořní. Po ukončení vojenských studií bylo třeba vybrat univerzitu, kde by si Juan Carlos doplnil i jiné než vojenské znalosti. Juan Bourbonický přemýšlel o Salamance či o belgické Lovani, ale nakonec po naléhání Franca byl zvolen Madrid, konkrétně Universidad Complutense.²⁷ Na této univerzitě navštěvoval hodiny práva, ekonomie a veřejné správy.²⁸

Spolu se svými rodiči vyrůstal jen do osmi let. Další dva roky žil s babičkou ve Švýcarsku a posléze se přestěhoval do Španělska. Za svou rodinou do Portugalska jezdil hlavně o letních prázdninách. Jindy musel Juan Carlos opustit Španělsko na výslovné přání otce, který se tak snažil omezit stoupající Francův vliv na Juana Carlose. Tyto přesuny Juanu Carlosovi nesvědčily, neboť narušovaly jeho každodenní školní život, a proto od nich bylo později upuštěno.

Vzhledem k naznačeným peripetiím nelze dětství Juana Carlose považovat za příliš šťastné. Juana Carlose zastihlo odloučení od rodiny ve velmi brzkém věku a vyvolávalo v něm časté psychické i zdravotní obtíže. Juanu Carlosovi chyběl pravidelný kontakt s matkou i otcem. Své první mužské vzory začal proto hledat u svých učitelů a vychovatelů. Vzájemný vztah Juana Carlose a Juana Bourbonického nepředstavoval proto typický vztah otce a syna. Juan Bourbonický si synovy potíže uvědomoval. Na druhou stranu byl ale přesvědčen, že má-li být někdy v budoucnu ve Španělsku monarchie, je třeba něco obětovat²⁹.

Vztah mezi Juanem Carlosem a Juanem Bourbonickým utrpěl další trhlinu v roce 1956, po již zmíněné smrti Alfonse, bratra Juana Carlose. Juan Bourbonický mu po

---

²⁷ J. L. DE VILALLONGA, *Hovory* s. 82-83.

²⁸ http://www.casareal.es/sm_rey/index-ides-idweb.html , staženo dne 5.3.2012.

²⁹ A. HERNÁNDEZ, *Juanito*, s. 19.

tragédii řekl: „*Přísahej, že to nebylo úmyslně*“³⁰. Tento projev nedůvěry ho opět od otce o něco vzdálil, protože právě Juan Carlos byl vystaven útokům z řad veřejnosti a potřeboval určitou podporu a důvěru, které se mu ale po této nešťastné události nedostalo.

Poslední velkou trhlinu v jejich vztahu představovala letitá otázka nástupnictví. Juan Bourbonský si totiž do určité doby neuměl na španělském trůnu představit nikoho jiného než sebe. V první chvíli tedy Juan Carlos nebyl na studiích v Madridu proto, aby se později snadněji mohl stát králem, ale otec ho spíš považoval za svého zástupce, díky kterému se rychleji dozvídal veškeré politické a ekonomické zprávy ze Španělska. Ale vzhledem k častým setkáním Juana Carlose s Francem Juanu Bourbonskému připadalo, že jeho syn snad souhlasil s Francovým režimem. Jeho syn mu marně vysvětloval, že tudy vedla jediná cesta bourbonské dynastie na španělský trůn.

Vztah mezi otcem a synem tedy prošel nejtěžší zkouškou v roce 1969, kdy byl Juan Carlos zvolen Frankovým nástupcem. Don Juan této zprávě dlouho nechtěl věřit a se synem přestal na nějakou dobu komunikovat. Tato situace nebyla příjemná ani Juanu Carlosovi, který neměl jinou možnost, než se svým zvolením souhlasit. Dobře věděl, že Franco by nikdy nezvolil Juana Bourbonského za svého nástupce. Pokud by jeho nabídku neakceptoval, vybral by někoho jiného a cesta Bourbonů na španělský trůn by byla definitivně ukončena. K urovnání vzájemného vztahu obou mužů tak došlo teprve po roce 1975.

Pokud se podíváme na jeho vztahy s generalissimem, není pochyb o tom, že mezi nimi byly vzájemné sympatie. Francisco Franco znal Juana Carlose od jeho deseti let a byl svědkem jeho postupné proměny ve státníka. Ve Španělsku se dokonce tvrdilo, že Franco si časem v Juanu Carlosovi hledal náhradu za syna, jehož se jemu samotnému nikdy nedostalo. Jisté je, že se Juan Carlos od Franca mnoho naučil - Generalissimus ovlivnil především jeho politické myšlení. Sám Franco měl Juana Carlose bezpochyby rád, stejně tak i jeho manželku a děti. Líbilo se mu jeho uvažování a způsob, jakým vykonával všechny své povinnosti. Franco mu ale nikdy v žádné záležitosti neradil. Jakmile se princ zeptal, co by bylo vhodné udělat v určité situaci, jeho klasická odpověď zněla: „*Nevím, Výsosti. V každém případě nebudete moci udělat to, co jsem mohl já. Až jednou budete králem, časy budou jiné a lidé taky*“.³¹ Jednou byl princ

---

³⁰ Tamtéž, s. 62.

³¹ A. HERNÁNDEZ, *Suárez*, s. 41.

požádán, aby se zúčastnil dostihů jako člen španělského družstva. Nejprve se ale musel dovolit u Franca, který však jeho účast zamítl se slovy: „*Ne, Výsosti, to není možné. Protože když vyhraje, bude se říkat, že jste vyhrál, protože jste princ, a když prohrajete, poškodíte dobré jméno Španělska*“.³² Po chvíli přemýšlení Juan Carlos uznal, že generál Franco měl úplnou pravdu. Blíže se o jejich vzájemném vztahu Juan Carlos již nezmiňuje.

K upevnění vztahu mezi oběma muži přispěl i sňatek Juana Carlose s řeckou princeznou Sofií. Svatba se konala 14. května roku 1962. Poprvé se setkali v roce 1954 a jejich vztah měl zpočátku mnoho bariér. První z těchto bariér bylo náboženství - jak známo, Španělsko bylo a je zemí římskokatolickou, zatímco Řecko zemí pravoslavnou. Další bariéru představoval společný jazyk - Juan Carlos uměl velmi dobře španělsky, italsky a portugalsky a princezna Sofía zase plynule hovořila německy, anglicky a samozřejmě řecky.³³ Jediný dorozumívací jazyk pro ně představovala angličtina, kterou ale Juan Carlos ovládal velmi málo. Princezna Sofía se ale brzy naučila španělsky.

Jejich vztah podporovali všichni, dokonce i Franco, který byl ale zpočátku trochu uražen, jelikož se domníval, že výběr budoucí ženy prince bylo třeba nejprve prokonzultovat. Franco dokonce jednou prohlásil, že: „*Juan Carlos se nikdy neožení s řeckou princeznou*“.³⁴ Nakonec ale vztah i svatbu schválil.

Juan Carlos a Sofía brzy začali zakládat rodinu. Roku 1963 se jim narodilo první dítě, dcera Elena. O dva roky později následovala dcera Cristina a jako poslední se v roce 1968 narodil současný dědic trůnu, princ Felipe. S rodinou začali žít ve španělském paláci La Zarzuela.

Zároveň ne jeden člověk si mohl povšimnout změny Juana Carlose po svatbě s princeznou. Po sňatku začal mít větší důvěru v sebe sama, a ačkoliv Sofía neznala až tak dobře tehdejší politickou situaci Španělska, v jednom si byla jista: „*Čím více bude Juan Carlos blíže Francovi, tím více bude také pravděpodobné jeho zvolení generalissimovým nástupcem*“³⁵. V této záležitosti měla, jako i ve spoustě jiných politických záležitostí, pravdu.

---

³² J. L. DE VILALLONGA, *Hovory* s. 44-45.

³³ P. PRESTON, *El Rey*, s. 182.

³⁴ Tamtéž, s. 140.

³⁵ Tamtéž, s. 204.

4. Španělský král a budování demokracie

4.1 Demokratické počátky

V listopadu roku 1975 vyslechly frankistické Kortesy korunovační přísahu a první králův projev. Řeč krále Juana Carlose zněla:

„Dnes začíná nová etapa ve španělských dějinách...Svobodná a moderní společnost vyžaduje, aby se všichni podíleli na rozhodování, aby se všichni zapojili do spolupráce se sdělovacími prostředky, aby všichni měli možnost vzdělávat se. Všichni by měli mít právo dohlížet na národní bohatství. Obecným zájmem a úkolem vlády bude učinit tento podíl společnosti každým dnem rozhodnější a účinnější.“³⁶

Přestože byl proslov bourbonského krále oceněn potleskem, jeho postavení v této době nevyhlíželo politicky slibně.

Z frankistických řad se netěšil takřka žádné podpoře, pravicový politik Blas Piñar dokonce prohlásil: *„Zde se nebude jednat o restauraci monarchie, ale o novou instauraci frankistické monarchie, která je stále postavena pouze na vítězství v občanské válce“*.³⁷ Levice se domnívala, že Juan Carlos je obětí své výchovy a věrný principům Hnutí. Juan Carlos tedy musel rozložit celkový plán demokratizace do delšího časového úseku, aby mohl postupně získávat politickou podporu veřejnosti. Mnoho prostoru na svou vlastní iniciativu král prozatím neměl, přesto ale již na počátku prosince roku 1975 vydal jeden z významných královských dekretů, jímž prohlásil neplatnost veškerých administrativních opatření vzniklých použitím Zákona o politické odpovědnosti (1939). V průběhu trvání tohoto zákona (1939-1945) byli bez nároku na důchod propuštěni zaměstnanci republikánské státní správy a univerzitní profesori, kteří republiku podporovali. Tímto dekretem se stát stal odpovědným za jejich osudy, což představovalo zpětné vyplácení důchodů, případně návrat do původního zaměstnání.³⁸

Avšak nejen tehdejší nepopularita Juana Carlose byla hlavní překážkou implementace demokracie ve Španělsku. Celý proces byl od začátku vystaven mnoha bariérám, které bylo nutné překonat. Španělská veřejnost nebyla několik desítek let zvyklá participovat na politické půdě, pro zabezpečení rozvoje země bylo třeba zapojit se do nadnárodních organizací (např. do Evropského hospodářského společenství), zvýraznil se problém územní integrity (Gibraltar) a také zemi čekala decentralizace a

---

³⁶ <http://vespito.net/historia/transi/muerteft.html>, staženo dne 14.3 2012.

³⁷ <http://salman-psl.com/la-transicion/indexcast.html>, staženo dne 14.3 2012.

³⁸ B. RÍCHOVÁ a kol., *Politické systémy*, s. 217-218.

s tím spojené rozdělení teritoria na autonomní oblasti. Současně již před Francovým skonem a prohlášením Juana Carlose za krále bylo Španělsko zmítáno politickou krizí, která nadále pokračovala. Její nenásilné řešení záleželo především na schopnostech krále Juana Carlose a na obměněném složení vlády, Kortesů a Královské rady.³⁹

V prosinci roku 1975 došlo k první změně tehdejší vlády. Arias Navarro sice zůstal jejím předsedou, ale kabinet byl doplněn o ministry zastávající reformy jako byl Manuel Fraga. Předsedou Kortesů a zároveň královské rady se stal vychovatel Juana Carlose, Torcuato Fernández-Miranda. Na počátku roku 1976 vznikl vládní reformní program pojmenovaný „La Reforma Arias/Fraga“⁴⁰, který se ale setkal s vlnou odporu. Jednalo se totiž o plán, který sice obsahoval určité demokratické prvky, ale stále zde převažovaly rysy frankistického režimu. Většina obyvatel podporovala opoziční levice (Demokratickou juntou a Platformu demokratické konvergence), která pod heslem „demokratický zlom“ započala sérii protestů. Dokonce se začalo hovořit o možném vypuknutí další občanské války. Neúspěch reformy Arias/ Fraga dokazoval především fakt, že ani část opoziční levice neměla zájem ji přijmout.⁴¹

Vzájemné boje pravice a levice daly prostor samotnému Juanu Carlosovi. V červnu během své cesty do USA zdůraznil svůj hlavní cíl - demokratizaci Španělska.⁴² Pro splnění tohoto záměru byla nutná demise Ariase Navarry, který svou větou: „*Mým přáním je pokračovat ve frankistickém režimu a vždy budu bojovat proti všem jeho nepřátelům*“⁴³, poukázal na nesoulad se záměry španělského krále.

Arias Navarro podal demisi 1. července 1976. Následující den Juan Carlos kontaktoval svého kandidáta na nového předsedu vlády, Adolfa Suáreze. Adolfo Suárez nabídku Juana Carlose přijal a tento souhlas potvrdil slovy: „*Už bylo načase*“.⁴⁴

Vzhledem k profesní minulosti nového předsedy vlády nebyl výběr Juana Carlose opozicí pochopen. Adolfo Suárez totiž býval generálním tajemníkem Movimienta. Důvod, proč Juan Carlos vybral právě jeho, byl jasný. Adolfo Suárez, jakožto znalec frankistických principů, měl dokázat použít tehdejší systém jako zbraň proti systému

---

³⁹ P. PRESTON, *El Triunfo*, s. 146.

⁴⁰ <http://vespito.net/historia/transi/muerteft.html>, staženo dne 15.3 2012.

⁴¹ B. ŘÍCHOVÁ a kol., *Politické systémy*, s. 218.

⁴² Tamtéž, s. 228-229; Vicente PALACIO ATARD, *Juan Carlos I y el Advenimiento de la Democracia*, Madrid 1989, s. 93-94.

⁴³ P. PRESTON, *El Triunfo*, s. 151.

⁴⁴ <http://vespito.net/historia/transi/suarezft.html>, staženo dne 16.3 2012.

samotnému a začít s reformami. To vše se mělo odehrát pod dohledem Torcuata Fernández-Mirandy.⁴⁵

Adolfo Suárez se od tohoto okamžiku stal po králi Juanu Carlosovi druhou nejdůležitější postavou španělského přechodu k demokracii. Dohromady je pojilo letité přátelství a stejný cíl- vytvoření „nového Španělska“.

4.2 Adolfo Suárez a politická reforma

Nově vytvořená Suárezova vláda nebyla kladně přijata ani pravicovými přívrženci a ani levicovou opozicí, která ji dokonce označila za ztělesnění frankistické kontinuity⁴⁶. V druhé polovině července 1976 opět vyvstaly protesty a politická krize pokračovala. Aby mohla být vyřešena bez násilí, bylo potřeba co nejdříve vytvořit reformu, která by situaci dostatečně uklidnila.⁴⁷

Suárezova vláda začala okamžitě pracovat na demokratizačním plánu. Zavedení tohoto programu mělo být provedeno v co nejkratším časovém úseku, aby frankisté neměli mnoho času na případné protesty. Adolfo Suárez také promluvil v televizi, kde bylo španělskému lidu přislíbeno referendum ohledně budoucí politické reformy a zorganizování všeobecných voleb do léta roku 1977. Ve svém projevu také nezapomněl zdůraznit důležitost suverenity lidu a svobody vyjadřování a sdružování.⁴⁸

Tehdejší postavení Adolfa Suáreze nebylo jednoduché. Pro frankisty představoval zrádce, který se kvůli důležité profesi předsedy vlády vzdal svých přesvědčení. Opozice mu naopak nedůvěřovala. Její zástupci nemohli uvěřit, že by bývalý generální tajemník Movimienta měl v úmyslu reformovat španělskou politiku. Celá tato situace byla vyčítána především králi Juanu Carlosovi.

První větší změny a možná i ukončení neklidné situace měl přinést Zákon o politické reformě. Kortesy obdržely návrh tohoto zákona již 10. září 1976. Rozporuplný bod představovala legalizace všech politických stran, která se zde ale nezaručovala ani nevylučovala. Rozsáhle byl popsán především volební systém. Tento návrh byl podporován Juanem Carlosem a takřka nikým nebyl odmítnut. Byly pouze navrženy možné menší úpravy a změny. Konečné hlasování v Kortesech proběhlo 18. listopadu a zajistilo Suárezovi i králi naprostý úspěch: 425 hlasů pro, 59 proti a 13 absencí. Po

---

⁴⁵ P. PRESTON, *El Triunfo*, s. 167.

⁴⁶ B. ŘÍCHOVÁ a kol., *Politické systémy*, s. 219.

⁴⁷ P. PRESTON, *El Triunfo*, s. 167.

⁴⁸ Tamtéž, s. 168-169; Joaquín BARDAVÍO, *Crónica de la Transición, 1973-1978*, Barcelona 2009, s. 274.

tomto hlasování byl zákon dne 15. prosince 1976 předložen k všeobecnému referendu, které pro Španěly znamenalo první svobodné hlasování od února roku 1936. Participovalo na něm 78% občanů a 94 % z nich s reformou souhlasilo. Potvrdilo se tak, že Španělé chtěli změnu a plně se odevzdali do rukou Juana Carlose i Suárezově vládě, kterým začali důvěřovat.⁴⁹

S politickými změnami souhlasili dokonce i frankisté. Pravicový politik a velmi blízký Francův přítel, Gabriel Pita da Veiga, řekl: „*Mám klidné svědomí, jelikož veškeré demokratické reformy budou provedeny podle frankistických principů*“⁵⁰. Toto kladné přijetí téměř všemi je také dáno především snahou krále Juana Carlose o klidný přechod Španělska k demokracii. Ten neměl být zdrojem sociálních a politických zvrátů.

Zmíněná reforma konečně představovala právní základ, který byl nutný k postupnému rozpadu frankistického zřízení. Na počátku roku 1977 tak Juan Carlos mohl začít jednat s vládou a s opozicí. Opozici měla jeden hlavní požadavek, a to byla legalizace Komunistické strany Španělska (PCE). Nevyhovění této žádosti by představovalo možné pozastavení započatého procesu demokratizace. Po dlouhých jednáních byla tato strana dne 9. dubna 1977 prohlášena za legální. Hlavní představitel PCE, Santiago Carrillo, ve svém projevu z 15. dubna neopomněl zmínit, že komunistická strana uznává monarchii a podporuje krále Juana Carlose.⁵¹

V dubnu téhož roku došlo také k rozpuštění jediné frankistické strany Národního hnutí „*El Movimiento Nacional*“, jehož filosofie nemohla korespondovat s principy demokratického přechodu. Nedlouho poté byla také ukončena cenzura. Dále také bylo nutné ustanovit zásady o volebních normách. Byla rozhodnuta zásada neslučitelnosti výkonu politických a správních funkcí.

Následující měsíc se udály dvě podstatné změny. Nejprve, Torcuato-Fernández Miranda se vzdal svého předsednictví v Kortesech a Královské radě, neboť zastával jiný názor na způsob zavedení demokracie než Adolfo Suárez. Vzhledem k tomu, že král Juan Carlos v této záležitosti naopak podporoval Adolfa Suáreze, Torcuato-Fernández Miranda se rozhodl podat demisi. Druhá podstatná záležitost se udála dne 14. května

---

⁴⁹ B. ŘÍCHOVÁ a kol., *Politické systémy*, s. 220; <http://vespito.net/historia/transi/haaft.html>, staženo dne 17. 3. 2012; http://www.ieslme.org/departamentos/dptogyh/historia_espasa/transicion_democratica_cg/file_0_5.htm, staženo dne 17.3 2012.

⁵⁰ P. PRESTON, *El Triunfo*, s. 180.

⁵¹ B. ŘÍCHOVÁ a kol., *Politické systémy*, s. 221; <http://vespito.net/historia/transi/legalft.html>, staženo dne 18. 3. 2012.

v paláci La Zarzuela. Juan Bourbonský se zde vzdal svých dynastických práv ve prospěch svého syna, Juana Carlose.⁵²

Zákon, nazvaný „Ley sobre el Derecho de las Asociaciones Políticas“, posléze ustanovil legalizaci všech politických stran, a umožnil tak dne 15. června 1977 svolání prvních demokratických voleb (po již zmíněném referendu). Hlavní politické strany, mezi kterými voliči mohli vybírat, byly tyto: Komunistická strana Španělska (PCE) v čele se Santiagem Carrillem, Španělská socialistická dělnická strana (PSOE) řízena Felipem Gonzálezem, Lidová socialistická strana (PSP) s hlavním představitelem Tiernem Galvánem, Lidová aliance (AP) Manuela Fragy, Unie demokratického středu (UCD) vedena Adolfem Suárezem a nacionalistické strany Katalánců a Basků.⁵³

Ve volbách zvítězila strana Adolfa Suáreze UCD, která získala 165 mandátů. Následovala Španělská socialistická dělnická strana, Komunistická strana Španělska, Lidová aliance a jako poslední Demokratická strana Katalánska (PDC). Výsledky voleb tak definitivně pohřbily Francův režim a dokázaly vzestup demokracie a monarchie.⁵⁴

4.3 Španělská ústava a královy pravomoci

Nově zvolené Kortesy se poprvé sešly 22. července 1977. Král Juan Carlos přednesl krátký projev, v němž vytyčil hlavní úkol - vytvoření španělské ústavy. Její návrh byl připraven zástupci zvolených politických stran. Vítěznou stranu, Unii demokratického středu (UCD), reprezentoval Gabriel Cisneros, José Pedro Pérez Llorca a Miguel Herrero y Rodríguez de Miñón. Z ostatních stran se jednalo vždy jen o jednoho zástupce: z Lidové aliance (AP) to byl Manuel Fraga, ze Španělské socialistické dělnické strany (PSOE) Gregorio Peces-Barba, z Komunistické strany Španělska (PCE) Jordi Solé Tura a z Demokratické strany Katalánska (PDC) Miguel Roca.⁵⁵

Vybraní experti se při vytváření španělské ústavy nechali ovlivnit i zahraničím. Hlavní inspiraci pro ně představovala italská ústava (1947), Základní zákon Spolkové republiky Německo (1949) a nejmladší portugalská ústava vytvořená roku 1976.⁵⁶

---

⁵² <http://vespito.net/historia/transi/dimft.html>, staženo dne 18.3 2012.

⁵³ http://www.ieslme.org/departamentos/dptogyh/historia_espana/transicion_democratica_cg/file_05.htm, staženo dne 20.3 2012

⁵⁴ P. PRESTON, *El triunfo*, s. 204; Rafael JIMÉNEZ ASENSIO, *El constitucionalismo, Proceso de Formación y fundamentos del Derecho constitucional*, Madrid 2003, s. 214-215; http://www.ieslme.org/departamentos/dptogyh/historia_espana/transicion_democratica_cg/file_05.htm, staženo dne 20.3 2012.

⁵⁵ C. VICÉN ANTOLÍN, *Historia del Constitucionalismo*, s. 274; V. PALACIO ATARD, *Advenimiento* s. 143.

⁵⁶ C. VICÉN ANTOLÍN, *Historia del Constitucionalismo*, s. 274.

Sedmičlenný výbor pracoval na návrhu od srpna do prosince roku 1977. V lednu 1978 byl představen všem politickým stranám pro vyjádření případných připomínek, kterých bylo více jak tisíc. Po několika jednáních se jich mnoho odstranilo, ale i tak zůstaly určité konfliktní body. Přesto byla dne 31. října 1978 ústava schválena poslaneckou sněmovnou i senátem, a 6. prosince byla předložena k celostátnímu referendu. Z celkového počtu obyvatel se hlasování zúčastnilo 67 % občanů a 88% z nich bylo pro přijetí. Dne 27. prosince byla podepsána králem Juanem Carlosem a o dva dny později byla publikována v oficiálním státním věstníku (Boletín Oficial del Estado- BOE).⁵⁷ Španělská ústava je považována za úspěšné ukončení hlavní části španělského demokratizačního procesu, jehož hlavní zásluha je oprávněně přisouzena králi Juanu Carlosovi.

Španělská ústava se skládá z preambule, úvodních ustanovení, deseti titulů rozdělených do kapitol a závěrečných ustanovení. Tituly se jmenují: Základní práva a povinnosti, Koruna, Kortesy, Vláda a správa, Vztahy mezi vládou a Kortesy, Moc soudní, Hospodářství a veřejné finance, Teritoriální členění státu, Ústavní soud a posledním titulem je Ústavní reforma.⁵⁸

Tento nejvyšší zákon státu definuje Španělsko jako sociální, demokratický a právní stát, jehož politickou formou je parlamentní monarchie. Uznává právo na autonomii územních celků, zaručuje demokratické svobody a ruší trest smrti. Ustanovuje volnou soutěž v oblasti tržního hospodářství a zaručuje sociální práva - právo na vzdělání, na ochranu zdraví a na bydlení.⁵⁹

Ústava se také podrobně věnuje postavení a pravomocím krále Juana Carlose v kapitole nazvané „De la Corona“. Celý tento oddíl obsahuje deset článků směřovaných španělskému monarchovi. První z nich, článek 56 nazvaný „El Rey“, poukazuje na několik králových funkcí: symbolickou („Král představuje hlavu státu, která je symbolem jednoty a trvání“), reprezentativní („Reprezentuje španělský stát na mezinárodní úrovni“) a také rozhodčí a smírčí. Dále je řečeno, že král je osoba

---

⁵⁷ B. ŘÍCHOVÁ a kol., *Politické systémy*, s. 223-224; http://www.ieslme.org/departamentos/dptogyh/historia_espana/transicion_democratica_cg/file_05.htm, staženo dne 20.3 2012.

⁵⁸ *Boletín Oficial de Estado- Constitución Española*, dostupný z: <http://www.boe.es/aeboe/consultas/enlaces/documentos/ConstitucionCASTELLANO.pdf>, s. 3-4, staženo dne 20.3 2012.

⁵⁹ http://www.ieslme.org/departamentos/dptogyh/historia_espana/transicion_democratica_cg/file_05.htm, staženo dne 20.3 2012.

nedotknutelná a nepodléhá politická odpovědnosti. Ta náleží předsedovi vlády nebo příslušným ministrům, které akty hlavy státu podepisují.⁶⁰

Následující článek 57 „Sucesión en la Corona“ je věnován ustanovenému systému nástupnictví. Španělskou korunu zdědí následník Jeho výsosti krále Juana Carlose I., prvorozený, mužského pohlaví a obdrží titul princ asturský.

Jednu z hlavních částí tohoto titulu představuje článek 62 „Funciones del Rey“. Zde jsou uvedeny královské povinnosti, které se na první pohled zdají být velice omezené v porovnání s těmi, kterými disponují někteří nejvyšší představitelé států v zahraničí.

Článek 62

Králi přísluší:

- a) schvalovat a vyhlášovat zákony
- b) svolávat a rozpouštět Kortesy, vyhlášovat volby (podle podmínek předem stanovených ústavou)
- c) svolávat referendum (podle podmínek předem stanovených ústavou)
- d) navrhopvat a jmenovat předsedu vlády
- e) jmenovat a odvolávat členy vlády (na návrh předsedy vlády)
- f) vydávat dekrety smluvené na Radě ministrů, udělovat občanská a vojenská vyznamenání
- g) být informován o státních záležitostech, a pokud se vyžaduje, předsedat Radě ministrů (na žádost předsedy vlády)
- h) být nejvyšším velitelem ozbrojených sil
- i) uplatňovat právo na odpuštění opatřené zákonem, který nepovoluje všeobecné milosti
- j) být patronem královských akademií⁶¹

Ve srovnání s britskou ústavou, ve které je královně přisouzeno mnohem více pravomocí (např. je hlavou Commonwealthu a anglické církve)⁶² se funkce opravdu zdají být velmi zredukované. Je tu ale jeden podstatný rozdíl. Oproti anglické královně, španělský král využívá všechna svá práva a povinnosti opravdu aktivně. Juan Luis Cebrián, španělský novinář, poznamenal v roce 1979 důležitou připomínku na toto téma. Řekl: „*Juan Carlos musí využívat všech svých funkcí či dokonce nad jejich rámeč, neboť demokracie to vyžaduje a právě on je nezbytnou osobou pro zabezpečení jejího trvání.*“⁶³

---

⁶⁰ *Boletín Oficial de Estado- Constitución Española*, s. 18-21.

⁶¹ Tamtéž, s. 20.

⁶² *The British constitution and monarchy*, dostupný z: http://www.oup.com/uk/orc/bin/9780199552610/morrison_ch01.pdf, s. 18-19, staženo dne 21.3 2012.

⁶³ http://elpais.com/diario/1979/06/10/opinion/297813609_850215.html, staženo dne 22.3 2012; *Capítulo III, Juan Carlos en democracia y la democracia Juan Carlista*, dostupný z:

Pro některé státy Evropy se ale práva španělského krále zdají být naopak rozsáhlá. Jednu z takových zemí představuje Švédsko. Král zde nemá politickou moc ani ústavní pravomoci, přesto ale plní nezastupitelnou společenskou roli. Společně s ostatními členy rodiny je především významnou osobností švédské diplomacie.⁶⁴ Tato reprezentativní funkce tvoří pouze zlomek funkcí ostatních, které jsou přisouzeny Juanu Carlosovi.

Vydání španělské ústavy představuje jednu z nejvýznamnějších událostí období tranzice. Přesto teprve po jejím vydání stály před Juanem Carlosem doposud nejtěžší záležitosti jeho vlády.

---

http://catarina.udlap.mx/u_dl_a/tales/documentos/lri/tello_r_ca/capitulo3.pdf, s. 82, staženo dne 27.3 2012.

⁶⁴ <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/svedsko-vnitropoliticka-charakteristika/2/1000810/>, staženo 24.4 2012.

5. Juan Carlos: „Král všech Španělů“

5.1 Volby 1979 a pokus o státní převrat

Výsledky zmíněného ústavního referenda sice byly velice potěšující, ale zároveň poukázaly na jeden významný problém. Takřka všechny nesouhlasné hlasy totiž pocházely z Baskicka. Tato oblast požadovala autonomii a tento svůj zájem demonstrovala především výraznými protesty. Z důvodu vytvoření nového parlamentního prostředí, které mohlo pomoci vyřešit neklidnou situaci v Baskicku, byly vypsané volby na 1. března 1979. Tyto březnové volby bylo možné charakterizovat třemi znaky: účast dvou třetin obyvatel, značný nárůst podpory baskické levice (strana Herri Batasuna) a stále prvenství Suárezovy strany UCD.

Přestože strana Adolfa Suáreze, Unie demokratického středu, získala nejvyšší počet hlasů, tento rok byl pro předsedu vlády poslední, kdy se nacházel na politickém vrcholu. Jeho vláda velice těžko snášela sílící baskickou agresivitu a prudké zhoršení ekonomické situace v zemi. Sám král Juan Carlos o osobě Adolfa Suáreze jako předsedy vlády začal pochybovat. Se svými obavami se svěřil také ostatním předsedům politických stran. V dubnu téhož roku se král setkal Felipem Gonzálezem, předsedou Španělské socialistické dělnické strany (PSOE), a s Manuelem Fragou, vedoucím Lidové aliance (AP). Po uskutečněných rozhovorech se Juan Carlos utvrdil v názoru, že Španělsko a španělská politika potřebují udat nový směr.⁶⁵

Stále napjatější parlamentní atmosféru neuvolnily ani změny ve složení Suárezovy vlády během roku 1980. Stejně tak bylo znát, že podpora španělského lidu při budování demokracie upadala, a proto španělský král Juan Carlos započal rok 1981 krátkým projevem: „*Pokud zůstanete jednotní, budete respektovat ústavní normy, udržíte si důvěru v hlavu španělského státu a neztratíte naději, dokážeme společně zvládnout všechny komplikace během celého období přechodu k demokracii*“.⁶⁶

K vyřešení nepříjemné politické situace došlo teprve 29. ledna 1981. Tohoto dne Adolfo Suárez oznámil svou demisi, kterou doprovodil slovy: „*Nechci, aby se kvůli mně stal demokratický systém pouhým článkem ve španělské historii*“.⁶⁷

Následně podnikl Juana Carlos se svou ženou Sofií cestu do Baskicka, aby poněkud zmírnil napětí panující v této problematice oblasti. V proslovu, který měl před

---

⁶⁵ P. PRESTON, *El Rey*, s. 486-487.

⁶⁶ Tamtéž, s. 499.

⁶⁷ Tamtéž, s. 503.

baskickým parlamentem, vytýkal baskickým nacionalistům především netoleranci a pohrdání vzájemným respektováním. Na závěr svého proslovu vyslovil důvěru v nalezení politického konsensu.⁶⁸

Po návratu do Madridu bylo třeba zvolit nového předsedu vlády. Nejvíce o toto místo usiloval Alfonso Armada, španělský generál, ale Juan Carlos nakonec Korteseům navrhl jmenovat Leopolda Calva Sotelu, jenž dříve zastával úřad ministra obchodu. Hlasování o novém předsedovi vlády proběhlo 20. února 1981. Vzhledem k vyrovnaným výsledkům bylo rozhodnuto zopakovat volbu o tři dny později.

Dne 23. února 1981 však došlo v Kortesech k pokusu o státní převrat, ve kterém figurovaly tři hlavní osoby: již zmíněný Alfonso Armada, Antonio Tejero a Jaime Milans del Bosch. Antonio Tejero, španělský armádní generál, toho dne vstoupil do Korteseů se zbraní v ruce a všechny členy španělské sněmovny na několik hodin uvěznil. Povstalci si představovali, že Juan Carlos pověří Alfonsa Armadu, aby vyjednal Tejerovu kapitulaci. V takto vzniklé situaci měl být následně Alfonso Armada prohlášen předsedou vlády. Král Juan Carlos však brzy pochopil, co se přihodilo. Bylo třeba jednat velice rychle. Nejprve španělský král vyslal poselství občanům: *„Obraceje se na všechny Španěly za mimořádných okolností, které právě prožíváme, hodlám mluvit krátce a stručně. Žádám vás všechny o co největší klid a o co největší důvěru. Dávám všem vojenským činitelům následující rozkaz: v situaci, vyvolané událostmi, k nimž došlo v Kortesech, a abychom se vyvarovali zmatků, přikázal jsem civilním úřadům a Juntě velitelů vojenských štábů, aby přijali všechna nutná opatření k udržení ústavního pořádku v zákonném rámci. Každé opatření vojenské povahy, které by mohlo být přijato, musí být nejprve těmito úřady schváleno. Koruna, symbol trvalosti a jednoty vlasti, nemůže strpět, aby někteří lidé svými činy nebo postoji násilně zabrzdili demokratický proces, který byl v ústavě zakotven prostřednictvím svobodně projevené vůle španělského lidu, jenž byl povolán k jejímu schválení cestou referenda.“*⁶⁹

Král v této situaci potřeboval někoho, kdo by dokázal Tejeru přimět k odložení zbraně a ukončení puče. Svou důvěru vložil do generála Milanse del Bosch, jenž se měl stát prostředníkem mezi králem a povstalci. Ačkoliv byl Milans del Bosch také zapleten

---

⁶⁸ Tamtéž, s. 506-507.

⁶⁹ J. L. DE VILALLONGA, *Hovory*, s. 152.

do celé záležitosti, krále poslechl. Věděl, že Juan Carlos nebude abdikovat ani neopustí Španělsko a že armáda je španělskému králi naprosto věrná.⁷⁰

Během noci z 23. na 24. února 1981 došlo k potlačení revolty a zatčení viníků. Již následující den se král setkal se členy vlády v paláci La Zarzuela. Juan Carlos jim sdělil několik slov: „*Koruna je hrdá na to, že posloužila Španělsku rázně a s hlubokým přesvědčením, že přísné respektování ústavních zásad je výrazem vůle většiny španělského lidu. Všichni si však musí dobře uvědomit, že král nemůže a nesmí být uváděn do situace, v níž by znovu musel čelit svou přímou autoritou událostem tak závažným.*“⁷¹ Král souhlasil s tvrdým potrestáním hlavních představitelů, ale odmítal obviňovat ozbrojené síly jako celek. Vzhledem k jeho vztahu k vojenství chtěl armádu uchránit před degradací v očích španělské společnosti.⁷²

Hlavní příčinou této neúspěšné akce byla především ztráta iluzí. Jeden ze symbolů demokratického přechodu, Suárezova strana UCD, začala upadat. Přidala se ekonomická krize a pokračující terorismus.⁷³ Tyto zmíněné důvody dovedly španělskou veřejnost k pochybám o demokracii a o Juanu Carlosovi. Proto pravděpodobně došlo k tomuto naivnímu pokusu o převrat, který ve světě dodnes nemá obdoby. Pučisté z řad vojáků automaticky počítali s podporou Juana Carlose. Je tedy pravděpodobné, že pro ně byl buď skrytým frankistou, nebo zbabělcem, který mohl mít zájem upevnit svoji pozici právě při této příležitosti. Pokud by byl s pomocí krále převrat úspěšný, Španělsko by patrně nebylo parlamentní monarchií, ale například vojenskou diktaturou. Monarchie, ač trvající již šest let, se tedy ukázala jako křehká. Španělský král svou reakcí ale přispěl k jejímu následnému upevnění.

Santiago Carrillo, reprezentant Komunistické strany Španělska, přišel po zmíněné události za králem se slovy: „*Děkuji, že jste nám zachránil život, Veličenstvo!*“⁷⁴ Stejně tak reagovali i samotní Španělé, kteří vyšli do ulic a provolávali krále. Později, Francisco Umbral, španělský novinář, napsal: „*My, Španělé, jsme si dříve mysleli, že si zasloužíme lepšího krále. Ted' je tomu ale tak, že máme krále, kterého si vůbec nezasloužíme.*“⁷⁵

---

⁷⁰ Tamtéž, s. 153-156.

⁷¹ Tamtéž, s. 165.

⁷² Tamtéž, s. 162-165.

⁷³ LUIS PALACIOS BAÑUELOS (a kol.), *El Reinado de Juan Carlos I Balance a los veinticinco años*, Madrid 2001, s. 87-88.

⁷⁴ J. L. DE VILALLONGA, *Hovory*, s. 164.

⁷⁵ P. PRESTON, *El Rey*, s. 535-536.

Juan Carlos totiž v této záležitosti prokázal svou statečnost a schopnost rychle a účinně jednat. Byl připraven demokratické Španělsko bránit za jakoukoliv cenu. Jakožto vrchní velitel ozbrojených sil měl osud Španělska plně ve svých rukou. Tuto noc se Juan Carlos stal opravdovým „Králem všech Španělů“.

5.2 Upevnění demokracie 1981-1982

Téhož dne, 24. února 1981, proběhlo v Kortesech opětovné hlasování o předsedovi vlády. Tentokrát už byl Leopoldo Calvo Sotelo ve španělském parlamentu zvolen nadpoloviční většinou. Pohrdání demokracií ukázané Tejerem, Milansem a Armadou přispělo ke krátkodobému uklidnění situace. Po dni nazvaném 23-F⁷⁶ dali Španělé demokracii znovu šanci a toto datum tak reprezentuje nový začátek.

Vláda nového předsedy vlády, výrazně podporovaná králem Juanem Carlosem, přišla s novým programem, který pomohl zlepšit ekonomickou situaci v zemi. Týkal se především úpravy tržní ekonomiky, podpory soukromých investic a vstupu Španělska do NATO. Leopoldo Calvo Sotelo musel ale čelit velice podobným problémům jako Adolfo Suárez. Jednalo se především o neustávající teroristické hrozby ze strany baskických nacionalistů.⁷⁷ V březnu 1981 byla proto svolána vláda, aby se rozhodlo, jak těmto násilným činům zabránit. Byla dohodnuta intenzivnější protiteroristická kampaň a následné vypracování Zákona o správě autonomního procesu (Ley de Administración del Proceso Autonómico) nazvaný LOAPA. Jeho vytvoření ale nebylo úspěšné.⁷⁸

Podpora Juana Carlose ze strany španělského lidu byla výrazná. Z druhé strany tu stále byli ti, kteří pučisty z 23. února podporovali, a právě oni se v tuto chvíli snažili královi pozici oslabit. Na červen téhož roku byl přívrženci extrémní pravice naplánován další pokus o státní převrat. Jeho účelem mělo být zadržet španělského krále a přimět ho k abdikaci. Začala také vládní krize, která vznikla uvnitř Křesťanské demokratické strany (Partido Demócrata Cristiano, v koalici s UCD). Král Juan Carlos byl touto situací velice znepokojen a rozhodl se proto hledat podporu španělské demokracie v zahraničí.

V říjnu 1981 podnikl královský pár cestu do Spojených států amerických. Tam se diskutovalo především o vstupu Španělska do NATO, který král považoval za velice podstatný. Domníval se totiž, že být členem této aliance později Španělsku umožní

---

⁷⁶ Den pokusu o převrat, 23. února 1981.

⁷⁷ P. PRESTON, *El Rey*, s. 538-539.

⁷⁸ Tamtéž.

vstup do Evropského hospodářského společenství a zároveň ustane zájem vojenských rebelantů o vnitřní politiku.⁷⁹

Po návratu ze zahraničí krále znepokojovala především situace ve vládě. Suárezova strana UCD se začala rozpadat, jelikož křesťanští demokraté stále více tíhli k Lidové alianci. Současně znovu zesílila ultrapravicová organizace „Unión Militar Española“⁸⁰, která byla proti španělskému králi. Tato skupina vytvořila dne 5. prosince 1981 dokument nazvaný „El Manifiesto de los Cien“, ve kterém byli obhajováni viníci a spoluviníci puče 23-F. Přístup ministra obrany, Alberta Oliarta, byl ale velice lhostejný. Domníval se, že vytvoření tohoto spisu nepředstavovalo žádné nebezpečí. Juan Carlos byl tímto postojem pobouřen, a proto se nejprve rozhodl vyměnit všechny členy spolku „Junta de Jefes de Estado Mayor“(JUJEM)⁸¹, řízené zmíněným ministerstvem obrany. Záměrem této výměny bylo vytvoření takové skupiny, která bude naprosto jednotná, zabrání rebelantství, a napomůže tak Španělsku ke vstupu do NATO.⁸²

Juan Carlos, stále popuzen trvající situací, pronesl v lednu 1982 proslov. Žádal o vzájemnou toleranci vlády a armády a zdůraznil, že pravdu o 23. únoru zjistí soud, tudíž není třeba vymýšlet smyšlené teorie o tomto dni. Soudní proces začal 19. února 1982. Král celý průběh pečlivě sledoval. Obával se především falešných výpovědí, ve kterých byl Tejerem nařknut z podpory státního převratu. Dokonce byl vyzván svědčit. Nakonec bylo rozhodnuto, že zmíněná událost rozhodně nebyla španělským králem podporována. Lži a chování obviněných naopak posílily důvěru lidu v Juana Carlose.⁸³

Dne 29. května 1982 král Juan Carlos podepsal vstup Španělska do NATO. Tento významný krok zaručil zemi místo na mezinárodním poli, ale nepomohl uchránit vládu před jejím rozpadem. Na počátku června 1982 byly totiž vyhlášeny rozsudky ze dne 23-F. Ačkoli Tejerovi a Milansi de Bosch byly uděleny nejvyšší třicetileté tresty, pro ostatní byla stanovena maximální hranice šesti let vězení. Vláda se poté sice odvolala k Nejvyššímu soudu, ale úspěchu nedosáhla. K navýšení trestů došlo až o nějaký čas později. Leopoldo Calvo Sotelo toto považoval za svou porážku, a proto předposlední červencový den téhož roku oznámil, že během příštích voleb již nebude kandidovat na předsedu vlády za UCD. Tyto volby se konaly 28. října roku 1982. Nejvíce hlasů získala PSOE, která si svým programem založeným na podpoře zaměstnanosti a

---

⁷⁹ Tamtéž, s. 542.

⁸⁰ Španělská vojenská unie.

⁸¹ Vrchní velitelství ozbrojených sil Španělska.

⁸² P. PRESTON, *El Rey*, s. 542-544.

⁸³ Tamtéž, s. 546-547.

zlepšení vnější politiky Španěly získala. Druhou nejsilnější stranou se stala Lidová aliance a UCD si naopak velmi pohoršila. Novým předsedou vlády se stal Felipe González z PSOE. Dne 25. listopadu 1982 nově zvolený předseda Kortésů, Gregorio Peces-Barba, pronesl inaugurační řeč, která se týkala nejen obrany monarchie s Juanem Carlosem jako hlavou státu, ale také ochrany jejích hodnot. Ty představovala především stabilita, rovnováha a pokrok země. Španělský král při této příležitosti veřejně pochválil ozbrojené síly za boj proti terorismu a zopakoval své odhodlání zabránit agresivní menšině, aby vnucovala své úmysly většině.⁸⁴

Felipe González byl pro tuto pozici vybrán naprosto adekvátně. Jeho strana PSOE, i on sám, totiž udržovali dobré vztahy s Baskickou národní stranou (PNV), tudíž jejich boj proti terorismu mohl být úspěšnější než boj předchozích vlád. Společně s ministerstvem obrany připravili plán inovace ozbrojených sil. Kromě toho si jako hlavní cíl stanovili restrukturalizaci španělského průmyslu a provedení agrární reformy.

Juan Bourbonský kdysi údajně řekl svému synovi, že pokud jednou bude vládnout se socialistickou stranou u moci, jeho nejtěžší úloha skončila. Přestože právě tato vláda dokázala stabilizovat politickou a ekonomickou situaci v zemi, španělský král nadále představoval nejdůležitější postavu španělské politiky, jelikož právě ona jeho intervence stále nepřímou vyžadovala.⁸⁵

5.3 Juan Carlos a zahraniční politika

Navzdory naději, kterou představovala nová vláda, Španělsko se terorismu v následujících letech nezbavilo. Baskická ETA nikdy nepodporovala španělského krále Juana Carlose, vždy byla proti monarchii. Od roku 1982 se pokoušela o atentát na hlavu státu a jeho rodiny, na rok 1986 byla dokonce naplánována vražda dědice trůnu, prince Felipeho. Naopak vztahy krále s další výraznou autonomní oblastí, Katalánskem, byly o poznání lepší. Juan Carlos byl rozhodnut zapojit obyvatele tohoto regionu do demokratického života a zvýšit tak svou popularitu v tomto místě. Od roku 1985 mnohokrát navštívil katalánský parlament a s nadšením podporoval kandidaturu Barcelony na pořádání Olympijských her v roce 1992.

Nadále hlavním úkolem krále a socialistické vlády bylo zabránit vojenským převratům. Byl zvolen nový ministr obrany, Narcís Serra i Serra, jenž v této záležitosti dosáhl společně s králem mnohých úspěchů. Junta de Jefes de Estado Mayor přestala

---

⁸⁴ Tamtéž, s. 548-552.

⁸⁵ Tamtéž, s. 552-553.

být rozhodovacím orgánem, ale stala se orgánem poradním, spadající pod Ministerstvo obrany. Vzhledem ke vstupu do NATO byly ozbrojené síly nuceny komunikovat s úředníky z ostatních demokratických zemí, a byly tak začleněny také do veřejné správy. Vojenská situace se díky těmto opatřením nesmírně zlepšila.⁸⁶

Velice významné byly královy cesty do zahraničí především do Německa a Francie za účelem připojení Španělska do Evropského hospodářského společenství. Tomuto připojení předcházelo osm let vyjednávání (1977-1985) a bylo uskutečněno teprve dne 1. ledna 1986. Španělská ekonomika se okamžitě otevřela světu, došlo k přílivu zahraničních investic a k úpravě zemědělského a průmyslového sektoru.⁸⁷

Díky dobrým vztahům Juana Carlose s francouzským prezidentem Françoisem Mitterrandem se Francie aktivně zapojila do boje proti baskickým teroristům. Stejně tak Juan Carlos často cestoval do zemí Latinské Ameriky, aby tam podpořil přechod od diktatury k demokracii. Vztahy s Velkou Británií se také vyvíjely velice příjemným směrem, navzdory nevyřešené otázce Gibraltaru a královy nepřítomnosti na svatbě prince Charlese s lady Dianou v roce 1981.

Juanu Carlosovi nebyly cizí ani návštěvy arabských zemí. Díky přátelství se Saudskou Arábií, Spojenými arabskými emiráty a Kuvajtem ve Španělsku nemohlo dojít k nedostatku ropy a hovořilo se také o jisté finanční pomoci. V roce 1993 byli král s královnou Sofií prvními evropskými monarchy, kteří navštívili Izrael. Juan Carlos měl dokonce v izraelském parlamentu proslov týkající se obrany práva na sebeurčení Palestiny. Jeho blízkým přítelem byl palestinský politik Jásir Arafat.⁸⁸

---

⁸⁶ P. PRESTON, *El Rey*, s. 557.

⁸⁷ Tamtéž, s. 558; Juan BADOS PAGÉS, *La Adhesión de España a la CEE*, in: *75 años de política económica española y de técnicos comerciales y economistas del estado (1930-2005)*, ICE: Revista de economía, 2005, s. 99-106.

⁸⁸ P. PRESTON, *El Rey*, s. 559.

6. Juan Carlos v očích španělské veřejnosti

6.1 Od Juana Carlose „El Breve“ ke strůjci španělské demokracie

Hodnocení španělského krále do roku 1975 se dá rozdělit do dvou časových úseků ohraničených rokem 1969. Tehdy byl totiž princ Juan Carlos Bourbonský zvolen Francovým nástupcem.

Do roku 1969 současný král nebyl ve Španělsku výraznou osobou. Od svého příjezdu budil v lidech rozporuplný dojem. Na jedné straně představoval syna pokračovatele bourbonské dynastie, Juana Bourbonského, kterému měl svým pobytem v zemi usnadnit cestu na španělský trůn. Na straně druhé se od samého počátku stýkal s generálem Francem, jehož politické myšlení bylo naprosto odlišné od smýšlení jeho otce.

V této době samozřejmě existovali jistí příznivci Juana Bourbonského, ale stále více bylo těch, kteří podporovali Franca. Přes veškeré negativní události, které Francův režim ve Španělsku způsobil, zůstávala jeho podpora vysoká. Země byla sice izolovaná od zbytku světa, ale stabilní. Krvavá občanská válka učinila Španěly nenáročnými. Nepotřebovali výčet svobod, potřebovali pouze jistotu, kterou jim toto zřízení bezpochyby dávalo.

Často se konaly protesty a kampaně proti Juanu Bourbonskému, kterými samozřejmě trpěl i Juan Carlos. Tyto protesty však byly v porovnání s těmi, které přišly po roce 1969, velice umírněné. Pro Španěly v této době Juan Carlos nepředstavoval hrozbu, která by jejich klidný život mohla narušit. Možnost, že by ho Franco zvolil svým nástupcem, se tehdy ještě zdála nepravděpodobnou.

Po zvolení Juana Carlose Francovým nástupcem se Španělé rozdělili na dva rozdílně uvažující tábory. Někteří zachovali klid, neboť se domnívali, že Juan Carlos je natolik ovlivněn Francem, že režim zůstane nezměněn. Takovémuuto postoji se dalo porozumět, protože princ byl s generalissimem často viděn pouze příkyvující a nic neříkající. Budil tak dojem, že s Francem naprosto sdílí jeho názory. Druhá skupina byla naopak přesvědčena, že Španělsko čekají veliké změny, které budou směřovat k demokratickému státu, kde státním zřízením bude parlamentní monarchie.

Nejasný politický postoj Juana Carlose a Francova zhoršující se nemoc vedly časem k silným protestům. Až do roku 1975 Španělé odmítali přijmout současného krále jako hlavu státu. Kolovaly o něm směšné příběhy, anekdoty a jeho přízviskem bylo „Juan Carlos el Breve“, jelikož se předpokládalo, že se u moci udrží jen na krátký čas.

V anketě uskutečněné v létě roku 1975, tedy ještě za Francova života, měli lidé říci jejich přání ohledně budoucího vývoje španělské politiky. Takřka 43% obyvatel toužilo po tom, aby režim zůstal zachován. Následovalo 25 % s přáním nastolit demokratický režim, který měly ostatní evropské státy, a celých 17% nedokázalo říci, jak by měl tento vývoj vypadat. Z této otázky je zřejmé, že Španělé neodmítali demokracii, nebyli si ale jisti, zda by jim ji Juan Carlos mohl dát. V následující otázce, týkající se cílů, jaké by španělská politika měla v této době mít, odpověděla necelá polovina dotázaných, že hlavním záměrem politického dění by měl být mír.⁸⁹

Tato výše zmíněná data jasně vystihují postoj Španělů v roce 1975. Chtěli pokračovat ve frankismu, protože se báli změn, které by tento náročný přechod k demokracii mohl přinést. Mnozí z nich byli po více než třech desetiletích Francovy diktatury politicky otupeni a jiný režim si tak ani nedovedli představit. Důvěra v Juana Carlose a v jeho schopnosti byla prozatím nízká.

Studie realizovaná o deset let později se taktéž zabývala názory španělské veřejnosti ohledně období přechodu k demokracii. Na otázku, co cítili po Francově smrti, odpovědělo 21% dotázaných smutek, 10% radost, 22% obavy, 6% strach a alarmující byla lhostejnost, kterou pocítovalo celých 31% dotázaných. Stejně tak bylo zjištěno, že 61% obyvatel si přálo demokratické Španělsko, 10% nechtělo režim měnit, 9% toužilo pouze po částečných změnách a zbytek (2%) chtěl revoluci.⁹⁰ Zde je potřeba si povšimnout vysokého procenta obyvatel, které údajně toužilo po demokracii. Toto procento bylo již značně ovlivněno úspěchy politiky Juana Carlose. Ve skutečnosti bylo podstatně nižší a naopak těch, kteří chtěli režim zachovat, bylo více.

---

⁸⁹ Alfredo HERNÁNDEZ SÁNCHEZ, *La opinión pública española en la transición del franquismo a la democracia*, Revista de Investigaciones Políticas y Sociológicas, vol. 9, núm. 1, 2010, s. 43, 46.

⁹⁰ José Juan TOHARÍA, *Franquismo, transición y democracia, a diez años de la Constitución*, Revista Cuenta y Razón, núm. 41, 1988, dostupný z: http://www.cuentayrazon.org/revista/pdf/041/Num041_011.pdf, s. 2, staženo dne 15.4.2012.

V níže uvedené tabulce z roku 1985 měla veřejnost zhodnotit, v jaké době na tom bylo Španělsko politicky nejlépe.

Tabulka č. 1

¿Cuándo ha estado, en conjunto, mejor políticamente España en estos últimos 50 o 60 años?*	
	%
Con la dictadura de Primo de Rivera	2
Durante los años de la República	3
En la época de Franco	16
Con la democracia actual	58
NS/NC	21

Zdroj: José Juan TOHARÍA, *Franquismo, transición y democracia, a diez años de la Constitución*, s. 2.

Po deseti letech fungování demokracie ji 58% dotázaných považovala za nejlepší politické období. Přes 20% nebylo schopno odpovědět a pro 16% to byla Francova diktatura.

Následující tabulka ukazuje, kdo se podle Španělů podílel na demokratickém přechodu a komu patří největší zásluha.

Tabulka č. 2

	% que dice que tuvo una actuación muy o bastante importante
Los intelectuales	51
La Iglesia	26
El Rey	71
El movimiento obrero	61
El movimiento estudiantil	51
Los militares	33
Adolfo Suárez	66
Santiago Carrillo	44
Felipe González	54
Manuel Fraga	41
La UCD	58
El PSOE	54
El PCE	46

Zdroj: José Juan TOMARÍA, *Franquismo, transición y democracia, a diez años de la Constitución*, s. 4.

Zvítězil král Juan Carlos, který přesáhl 70%. Adolfo Suárez získal 66%, politická strana Unie demokratického středu (UCD) 58 %, Felipe González 54% a Španělská socialistická dělnická strana (PSOE) též procento. Toto hodnocení potvrzuje jeden významný fakt. Důležitá role Juana Carlose během přechodu je dodnes nezpochybnitelná, ale z tohoto výzkumu lze usuzovat, že sám by jej jistě nedokázal uskutečnit. Výrazně mu k tomu dopomohla především podpora Adolfa Suáreze a jeho strany UCD. Nemalý podíl na tomto úspěchu měla také většinová vláda PSOE s předsedou Felipem Gonzálezem. Spolupráce se stejně uvažujícími lidmi dovedla krále Juana Carlose k vytyčenému cíli.

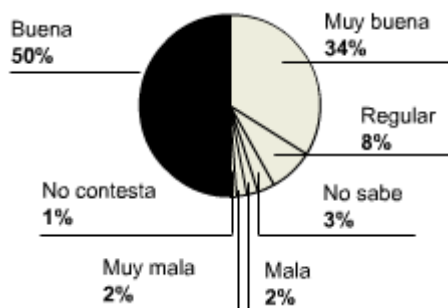
6.2 Dvacet pět let vlády Juana Carlose a současnost

Během čtvrt století vlády Juana Carlose měli Španělé mnoho času vytvořit si názor o jeho osobě. Juan Carlos s výraznou pomocí vlády totiž dokázal takřka bezbolestný přechod k demokracii, který je ve světě unikátní. Král si od roku 1975 budoval své

Španělsko, na které teď mohl být právem pyšný. Ze zaostalé a diktátorské země se stala země rozvinutá a demokratická, schopna obstát na mezinárodní úrovni.

V roce 2000 proběhla ve Španělsku při příležitosti výročí dvaceti pěti let monarchie anketa. První z položených otázek se týkala hodnocení role Juana Carlose obecně, kdy úkolem Španělů bylo mít na zřeteli všechny roky jeho vlády.

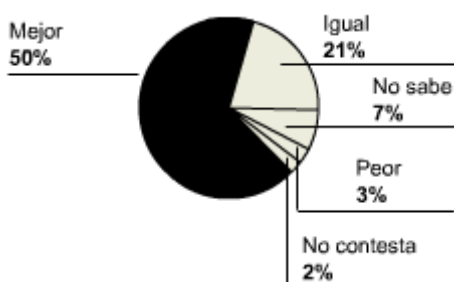
Graf č. 1

Zdroj: El País- Especiales, staženo dne 17.4. 2012.

Mínění španělské veřejnosti bylo velice pozitivní. Přes 80% hodnotilo činnost krále jako dobrou či velmi dobrou, pouhých 8% jako běžnou a zanedbatelná 4% ji považovala za špatnou či velice špatnou. Zajímavé je porovnání tohoto grafu s grafem následujícím, ve kterém měli Španělé zhodnotit, zda role Juana Carlose v roce 2000 je lepší či horší než ta, kterou očekávali při jeho monarchistických počátcích.

Graf č. 2

Zdroj: El País- Especiales, staženo dne 17.4 2012.

Polovina dotázaných ji hodnotilo jako lepší, 3% jako horší a 21% takovou roli předpokládala. Na tomto grafu tedy lze dokázat, že většinu Španělů Juan Carlos příjemně překvapil. Zmíněná 3% pravděpodobně představovala věrné frankisty, kteří toužili pokračovat v diktátorském režimu, a Juan Carlos je tak zklamal. Necelá čtvrtina od něho takovéto chování očekávala, z čehož je patrné, že mu buď již v roce 1975 důvěřovala, nebo nechtěla přiznat, že tomu tak nebylo.

Evaluaci přechodu k demokracii a všech změn s ním související poskytuje v pořadí již třetí tabulka. Dotázaní měli postupně oznámkovat existenci politických stran a volných syndikátů, vznik soukromých televizí, znovunastolení monarchie, schválení zákona o rozvodu, vstup do Evropské unie, legalizaci interrupce a poslední bodem byl vstup do NATO. Lidé mohli známkovat od nuly do deseti, přičemž deset představovalo známku nejlepší.

Tabulka č. 3

	2000
La existencia de partidos políticos	7,30
La existencia de sindicatos libres	7,42
La creación de televisiones privadas	6,72
El restablecimiento de la Monarquía	7,10
La aprobación de la ley del divorcio	7,83
El ingreso en la Unión Europea	7,69
La legalización de tres supuestos de aborto	6,12
El ingreso en la OTAN	5,43

Zdroj: El País- Especiales, staženo dne 17.4. 2012.

Všechny změny Španělé považovali za změny k lepšímu. Takřka nejlépe byl díky spolupráci s ostatními evropskými státy vnímán vstup do Evropské unie, naopak jako poslední se umístil vstup do NATO z důvodu nucení Španělů k podílu na zahraničních misích. Možnost rozvodu představovala pro Španěly změnu obecně nejkladnější, ačkoliv se jedná o zemi katolickou, zatímco legalizace potratů se setkala s podporou o něco nižší.

Do další tabulky bylo Španělům dáno osm tvrzení týkajících se pouze krále Juana Carlose a monarchie. Lidé se měli rozhodnout, zda s frází souhlasí, souhlasí trochu či vůbec, neví nebo neodpovídají.

Tabulka č. 4

	Noviembre 2000			
	Mucho + Bastante	Poco + Nada	NS	NC
El Rey ha aprobado que la Monarquía podía cambiar y adaptarse a las exigencias actuales de la sociedad española	78	14	6	2
El Rey ha sabido ganarse la simpatía incluso de aquellos que no veían la Monarquía con buenos ojos	88	9	2	1
Sin la presencia y actuación del rey la transición a la democracia en España no hubiera sido posible	71	20	8	1
La figura del rey es para los españoles una garantía de orden y estabilidad	75	21	3	1
En conjunto, en estos años, el Rey, ha hecho un buen trabajo	85	12	2	1
La actual Monarquía democrática representa un cambio definitivo en nuestra historia, pues hace imposible que vuelva a haber una guerra civil o una dictadura	53	36	9	2
Con todos sus posibles defectos e insuficiencias, la actual Monarquía democrática constituye el mejor sistema político que ha tenido España en lo que va de siglo	71	20	8	1
Más que de la Monarquía en sí misma, todo depende de cómo sea el Rey	74	21	4	1

Zdroj: El País- Especiales, staženo dne 17.4. 2012.

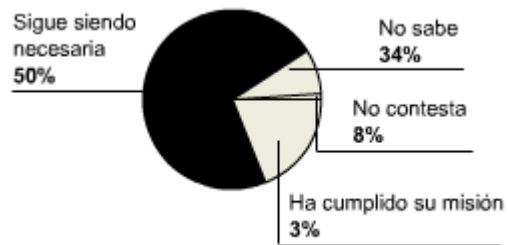
Téměř 90% bylo toho názoru, že Juan Carlos si dokázal získat sympatie i u takových lidí, kterým se monarchie nejevila jako dobře zvolený typ státního zřízení. Tento výsledek je naprosto pravdivý. Král měl a má výborné komunikační schopnosti a svůj cíl naplnil tak, že i věrní frankisté začali monarchii Juana Carlose přinejmenším respektovat. Pro tři čtvrtiny obyvatel představoval v roce 2000 Juan Carlos záruku míru a stability a 85% souhlasilo s tvrzením, že španělský král za celou dobu své vlády odvedl dobrou práci. Avšak odpověď na šesté sdělení poukázala především na obavy Španělů týkající se ohrožení demokratické monarchie diktaturou či občanskou válkou. Celých 36% tázaných se domnívalo, že tento strach je oprávněný, přes 50% bylo naopak přesvědčeno, že monarchie je ve Španělsku velice upevněna.

Během těchto dvaceti pěti let se v podstatě zrodilo nové Španělsko. Na základě této výrazné změny byla španělské veřejnosti položena otázka, zda je ještě přítomnost Juana Carlose pro zemi nutná či nikoliv. Polovina dotázaných považovala jeho osobu za nezbytnou pro následující léta, pouhá 3% sdělila, že úloha krále Juana Carlose již

skončila. Na tomto grafu je tedy patrné, že Juan Carlos byl pro Španěly v roce 2000 stále velice důležitý a potřebný.

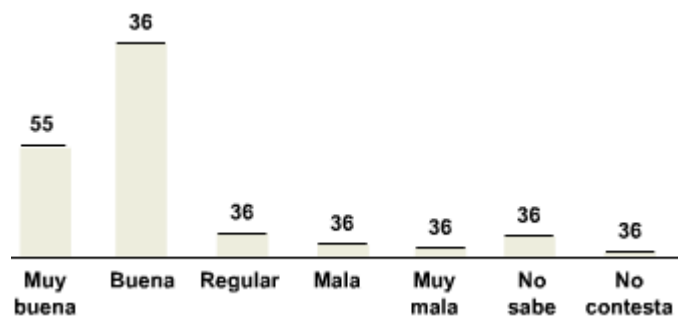
Graf č. 3

Zdroj: El País- Especiales, staženo dne 17.4 2012.

Poslední graf z roku 2000 je věnován princí Felipemu, dědici trůnu a synovi současného španělského krále Juana Carlose.

Graf č. 4

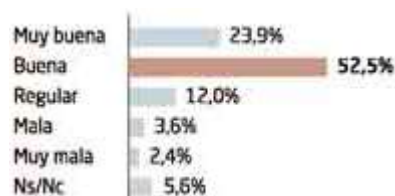

Zdroj: El País- Especiales, staženo dne 17.4 2012.

Většina dotázaných hodnotila princovo chování a vystupování jako velmi dobré či dobré. Z tohoto lze usuzovat, že již v roce 2000 byl Felipe u Španělů dostatečně oblíben.

Nejmladší studie, která byla realizovaná na konci roku 2011, vyjadřuje současný pohled Španělů na krále Juana Carlose. První z grafů tohoto výzkumu reprezentuje otázku, jaký názor má veřejnost ohledně královny osoby.

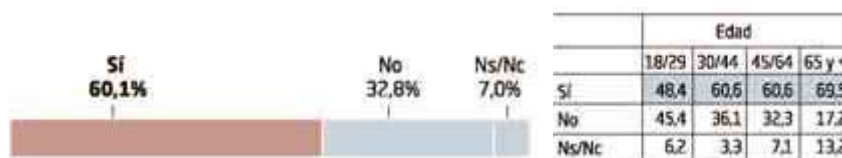
Graf č. 5

Zdroj: El Mundo, 2. 1. 2012, staženo dne 20.4 2012.

Za velmi dobrého či dobrého krále ho považuje většina Španělů, stejně jako v roce 2000. Výborné řízení státu mu tedy až doposud zajistilo vysokou popularitu v zemi. Na otázku, zda lidé souhlasí s monarchistickým Španělskem, už odpověď není tak jednoznačná.

Graf č. 6 a tabulka č. 5

Zdroj: El Mundo, 2. 1. 2012, staženo dne 20.4 2012.

V rámci celkového hodnocení monarchie bezpochyby vyhrála. Ale při rozebrání této otázky je zde poznat, že toto zřízení nejméně podporují mladí lidé mezi osmnácti a dvaceti devíti lety. Důvod je jasný. Tato skupina obyvatel totiž nepoznala Francovu diktaturu, a tudíž nemají možnost porovnání, jako ostatní skupiny. Jedná se o vrstvu španělské společnosti, která to má v zemi nejtěžší, takzvaná generace „Ni-ni“⁹¹. Nedovedou si představit královu tehdejší důležitou roli při vzniku demokracie ve Španělsku. Jakmile ale jednou nebudou žít ti, kteří si pamatují těžký boj za demokracii, lidé budou více kritičtí. Budoucnost monarchie ve Španělsku se na základě těchto údajů jeví jako nejistá.

⁹¹ Ni studia ni trabaja= nestuduje ani nepracuje.

Závěrečný graf je opět věnován hodnocení prince Felipeho, syna španělského krále.
Graf č. 7

Zdroj: El Mundo, 2. 1. 2012, staženo dne 20.4 2012.

Veřejnost ho vnímá, stejně jako před jedenácti lety, velice kladně. Prozatím se tedy může těšit dostatečné podpoře. Tato skutečnost tak může napovídat, že princ bude jednoho dne relativně klidně přijat za španělského krále.

Pokud by byl realizován další výzkum za duben roku 2012, ukázal by se značný pokles podpory krále Juana Carlose. Tento měsíc se totiž monarcha odjel věnovat své zálibě - lovu slonů v africké Botswaně. Celý svět a především Španělsko zasáhla fotografie Juana Carlose stojícího s puškou vedle zabitého slona. Získal si tak kritiku nejen ochránců zvířat, ale i většiny Španělů. Juan Carlos by jako hlava španělského měl zabránit publikování této fotografie nebo by na takoveto cesty neměl jezdit. Terčem kritiky bylo také to, že tato nákladná cesta byla financována vládními penězi. Celková cena se pohybovala okolo 44 tisíc euro, což představuje takřka dvojnásobek průměrného ročního platu Španělů. Především právě král by měl jít v době ekonomické krize příkladem, což se ale nestalo. Rozhořčení španělské veřejnosti nezmírnila ani omluva Juana Carlose.⁹²

Dalším důvodem současného poklesu podpory Juana Carlose Bourbonského je i častá nepřítomnost jeho osoby na veřejnosti. Tato absence je vysvětlitelná pokročilým věkem španělského krále a s tím spojenými zdravotními problémy.

---

⁹² http://www.clarin.com/mundo/accidente-Rey-arrecian-criticas-monarquia_0_683331773.html,
staženo dne 25.4 2012.

7. ZÁVĚR

Tato bakalářská práce přináší v pěti kapitolách pohled na státní vývoj Španělska se zaměřením na roli, kterou zde sehrál král Juan Carlos Bourbonský.

Nejprve bylo nutné představit Španělsko od dob občanské války, která dodnes patří mezi nejkrvavější války vůbec. Po třech letech jejího trvání byla ukončena vítězstvím povstalců a do čela Španělska se dostal generál Francisco Franco y Bahamonde. Země i charaktery lidí byly touto válkou zničeny a Franco tak mohl snadněji začít budovat svou diktaturu. U moci se udržel přesně třicet šest let.

Na pozadí jeho frankistického zřízení ale stále figurovali představitelé bourbonské dynastie. Posledním panovníkem před občanskou válkou byl král Alfonso XIII. Tento vladař byl ale z důvodu své nepopularity v zemi přinucen k exilu, kde v roce 1941 zemřel. Legitimním nástupcem se tak stal jeho syn, Juan Bourbonský, který ale také žil v cizině.

Takřka po celé období Francova Španělska se Juan Bourbonský snažil dosáhnout na španělský trůn. Šance na jeho získání však byla nízká, neboť to byl Franco nikoliv reprezentanti bourbonské dynastie, kdo přinesl zemi relativní klid. Z tohoto důvodu nebyl Juan Bourbonský v zemi populární. Možnost, že by mu právě Franco přenechal řízení Španělska, byla naprosto nepravděpodobná kvůli rozcházejícím se názorům na vývoj španělského státu. Jediným možným nástupcem v rámci bourbonské dynastie se tedy stal Juan Carlos Bourbonský, kterého otcovy politické názory natolik neovlivnily.

Předpokládá se, že Juan Carlos od počátku chtěl nastolit ve Španělsku demokracii. Pro uskutečnění tohoto úkolu ale musel být dostatečně opatrný. Své myšlenky si nechával pro sebe, neboť kdyby tak nečinil, Franco by jej zajisté nezvolil za svého nástupce. Svůj sen o demokratizaci země tak mohl Juan Carlos začít realizovat teprve od svého přijetí za španělského krále v roce 1975.

Je obdivuhodné, že svůj záměr ihned na počátku nevzdal. Země nedisponovala ničím, co by přechod od diktatury k demokracii mohlo usnadnit. Existovala pouze jedna politická strana, předsedou vlády byl frankista Arias Navarro a osob, které Juana Carlose v jeho snažení podporovaly, bylo málo. Přesto ale současný král dokázal přimět Ariase Navarra k demisi a nahradit ho Adolfem Suárezem. Právě ve dvojici s tímto novým předsedou vlády dokázal legalizovat politické strany a začlenit Španěly do procesu formování demokratického Španělska. Přijetí ústavy v roce 1978 konečně dalo zemi řád, jaký měly jiné vyspělé evropské státy. Na stejnou úroveň ji postavil i vstup do

NATO v roce 1982 a vstup do Evropského hospodářského společenství o čtyři roky později, v roce 1986.

Demokratický přechod byl rozhodně náročný nejen pro samotného krále, ale i pro španělský lid. V okamžiku, kdy se rozpadla Suárezova strana UCD a země se začala zmítat ekonomickou krizí, objevil se prostor pro zorganizování puče. Právě během tohoto puče dne 23. února 1981 se projevila osobnost španělského krále. Bez rozmyslu bojoval za demokratické Španělsko, které sám vytvořil a nechtěl ho ztratit. Neabdikoval ani neutekl. Ukázal svoji statečnost a převratu zamezil. Lidé si tak uvědomili, že i při určitých problémech v zemi jim král vždy pomůže.

Lze tvrdit, že osobnost Juana Carlose byla pro všechny překvapením. Málokdo asi tušil, co se v něm ukrývá. Jeho neuvěřitelná píle, pracovitost a snaha byla odměněna vznikem nového demokratického Španělska, a to staré frankistické tak zůstalo daleko ve španělských dějinách. Španělskému králi dodávalo sebevědomí a vůli pokračovat několik osob v jeho blízkosti. Juana Carlose povzbuzoval hlavně Juan Bourbonský, posléze jeho vychovatel, Torcuato Fernández-Miranda, a předsedové vlády Adolfo Suárez a Felipe González. Především ve spolupráci s těmito lidmi Juan Carlos neztratil důvěru v sebe sama, překonal všechny překážky a svůj původní záměr úspěšně dovedl do cíle.

Během demokratického přechodu působil Juan Carlos především jako jeho koordinátor. Inicioval, naplánoval a řídil celý tento proces. Nelze ale opomenout také ostatní zmíněné účastníky, kteří byli nápomocni. Díky tomu, že sdíleli stejné představy a názory, byla tranzice a demokratizace země zdárně dokončena.

Rozsah práce autorce neumožnil zaobírat se podrobně vztahem Juana Bourbonského s generálem Francem a některými dalšími otázkami, které by si jistě zasloužily bližší pozornost. Úplně nedotčeným pak zůstává téma spojené s pohledem na bourbonskou dynastii ze zahraničí, který nebyl realizován z téhož důvodu.

8. RESUMEN

Esta tesis presenta en cinco capítulos la evolución del estado español haciendo énfasis en el papel del rey Juan Carlos I de Borbón.

En primer lugar es necesario mostrar a España desde los tiempos de la Guerra Civil, que hasta ahora se puede clasificar como una de las guerras más sangrientas en el mundo. Después de su duración de tres años fue terminada con el vencimiento de los sublevados y el general Francisco Franco y Bahamonde empezó a ser el jefe del estado. El estado y los caracteres de la gente fueron destruidos y eso permitió a Franco crear la dictadura fácilmente. Gobernó a España durante treinta y seis años.

En el fondo de su dictadura franquista todavía figuraban los representantes de la dinastía Borbón. El último gobernador antes de la Guerra Civil fue el rey Alfonso XIII. Pero este monarca fue obligado a irse al exilio por su impopularidad, muriendo en el año 1941. El sucesor legítimo llegó a ser su hijo, Juan de Borbón, quien también vivía en el extranjero.

Juan de Borbón trató de conseguir el trono durante casi todo el tiempo de la España de Franco. La posibilidad de alcanzarlo era muy baja, porque fue Franco quien había tranquilizado el país y no los miembros de la dinastía Borbón. Por esa razón Juan de Borbón no era popular en España. La posibilidad de que Franco le hubiera dejado la gerencia del país fue totalmente improbable por diferentes opiniones sobre la evolución del estado español. Así Juan Carlos de Borbón se convirtió en sucesor único dentro de la dinastía Borbón, porque todavía no estaba tan influido por las opiniones de su padre.

Se supone que Don Juan Carlos desde el principio quería implementar la democracia en España. Para cumplir esa tarea tenía que ser muy prudente. Sus pensamientos los dejaba para sí mismo, ya que si no, Franco seguramente no elegiría a alguien con el pensamiento democrático como su sucesor. Por esa razón pudo realizar su objetivo desde su aceptación como el Rey de España en el año 1975.

Es admirable que esa idea no se abandonó desde el principio. El país no disponía de nada que pudiera facilitar la transición de la dictadura a la democracia.

Existía solo un partido político, el del presidente del gobierno, que fue el franquista Arias Navarro. Por ello, había pocas personas que apoyaban a Don Juan Carlos en su esfuerzo. A pesar de eso el Rey actual consiguió animar a Arias Navarro a presentar su dimisión y sustituirlo por Adolfo Suárez. Siendo pareja con este nuevo presidente del

gobierno, alcanzó a legalizar todos los partidos políticos e incorporar a los españoles en el proceso de formación de España democrática. La aceptación de la Constitución en el año 1978 por fin dio el reglamento que ya tenían otros países europeos desarrollados. En el mismo nivel la colocó también a su entrada en la OTAN en 1982 y cuatro años después, en 1986, en la CEE.

La transición democrática fue difícil no solo para el Rey, sino también para la gente española. En el momento de la descomposición del partido político de Suárez (Unión de Centro Democrático) y en el que el país empezó la crisis económica, se dio el momento para organizar el golpe de estado. Durante ese golpe de estado el día 23 de febrero de 1981 se mostró la personalidad del Rey Juan Carlos. Sin pensar ni un minuto, luchó por una España democrática, que creó él mismo y que no quería perder. Ni abdicó ni se fue. Mostró su valentía e impidió el golpe de Estado. La gente española se dio cuenta que también en el caso de algunos problemas en el país el rey siempre les ayudaría.

Se puede decir que la personalidad del Rey Juan Carlos fue una sorpresa para todos. Pocas personas sabían lo que se escondía en él. Su diligencia, laboriosidad y esfuerzo fueron remunerados con la creación de la nueva España democrática y la vieja franquista quedó lejos en la historia española. La gran suerte de las personas que tenía al lado era que le apoyaban desde el principio, lo cual era también importante. A Don Juan Carlos le animaba sobre todo Don Juan de Borbón, su padre, Torcuato Fernández Miranda, su educador, y los presidentes del gobierno Adolfo Suárez y Felipe González. Ante todo en cooperación con esas personas Juan Carlos no ha perdido la confianza en sí mismo, superó todos los obstáculos y su objetivo original lo llevó hasta el final.

Durante la transición democrática Juan Carlos actuó sobre todo como coordinador. Inició, planeó y dirigió todo este proceso. No se pueden olvidar también otros participantes, cuyo papel era importante, ya que sus mismas ideas y opiniones consiguieron terminar la transición.

La extensión de este trabajo no permitió a la autora comentar con detalle la relación entre Don Juan Carlos y el general Franco, por lo que esa parte no quedó muy descrita. Además, otro tema que no se ha tratado es la vista a la dinastía Borbón en el extranjero, que no fue realizada por la misma razón.

9. BIBLIOGRAFIE

Literatura:

BADOSA PAGÉS Juan, *La Adhesión de España a la CEE*, in: *75 años de política económica española y de técnicos comerciales y economistas del estado (1930-2005)*, ICE: Revista de economía, 2005, s. 99-106.

BARDAVÍO Joaquín, *Crónica de la Transición, 1973- 1978*, Barcelona 2009.

CARLES CLEMENTE Josep, *La educación de Don Juan Carlos y otras crónicas de transición*, Madrid 2000.

DVOŘÁKOVÁ Vladimíra, KUNC Jiří, *O přechodech k demokracii*, Praha 1994.

HERNÁNDEZ Abel, *Don Juan y Juanito*, Madrid 2011.

HERNÁNDEZ Abel, *Suárez y el Rey*, Madrid 2011.

HERNÁNDEZ SÁNCHEZ Alfredo, *La opinión pública española en la transición del franquismo a la democracia*, Revista de Investigaciones Políticas y Sociológicas, vol. 9, núm. 1, 2010, s.39-89.

CHALUPA Jiří, *Dějiny Španělska v datech*, Praha 2011.

CHALUPA Jiří, *Jak umírá diktatura*, Olomouc, 1997.

CHALUPA Jiří, *Stručná historie států - Španělsko*, Praha 2010.

JIMÉNEZ ASARSIO Rafael, *El constitucionalismo, Proceso de formación y fundamentos del Derecho constitucional*, Madrid 2003.

PALACIO ATARD Vicente, *Juan Carlos I y el Advenimiento de la Democracia*, Madrid 1989.

PALACIOS BAÑUELOS Luis (a kol.), *El Reinado de Juan Carlos I Balance a los veinticinco años*, Madrid 2001.

PRESTON Paul, *El Triunfo de la Democracia en España*, Barcelona 2001.

PRESTON Paul, *Franco. Krvavý diktátor nebo spasitel Španělska*, Praha 2001.

PRESTON Paul, *Juan Carlos El Rey de un pueblo*, Barcelona 2004.

ŘÍCHOVÁ Blanka (a kol.), *Západoevropské politické systémy*, Praha 2009.

TOHARÍA José Juan, *Franquismo, transición y democracia, a diez años de la Constitución*, Revista Cuenta y Razón, núm. 41, 1988, dostupný z:
http://www.cuentayrazon.org/revista/pdf/041/Num041_011.pdf

UBIETO ARTETA Antonio, REGLÁ CAMPISTOL Juan, JOVER ZAMORA José María, SECO SERRANO Carlos, *Dějiny Španělska*, Praha 1995.

VICÉN ANTOLÍN Carlos, *Historia del Constitucionalismo Español (1808- 1978)*, Madrid 2004.

VILALLONGA José Luis de, *Franco y el rey*, Barcelona 2004.

VILALLONGA José Luis de, *Hovory s Juanem Carlosem králem španělským*, Praha 1995.

Internetové zdroje:

Boletín Oficial de Estado- Constitución Española

<http://www.boe.es/aeboe/consultas/enlaces/documentos/ConstitucionCASTELLANO.pdf>

Business info

<http://www.businessinfo.cz/cz/sti/svedsko-vnitropoliticka-charakteristika/2/1000810/>

Capítulo III, Juan Carlos en democracia y la democracia Juan Carlista

http://catarina.udlap.mx/u_dl_a/tales/documentos/lri/tello_r_ca/capitulo3.pdf

Casa real

http://www.casareal.es/sm_rey/index-ides-idweb.html

Clarín

http://www.clarin.com/mundo/accidente-Rey-arrecian-criticas-monarquia_0_683331773.html

El País, El País- Especiales

http://elpais.com/diario/1979/06/10/opinion/297813609_850215.html

<http://www.elpais.com/especiales/2000/rey/graf3.htm>

El Mundo, 2. 1. 2012

<http://foroloco.foros.ws/t5026/reflexiones-sobre-la-monarquia-letizia-y-felipe/510/>

Euportál- Parlamentní listy

<http://euportal.parlamentnilisty.cz/PrintArticle/508-francisco-franco-fasisticky-diktator-nebo-spasitel-spanelska-.aspx>

Ielsme

http://www.ieslme.org/departamentos/dptogyh/historia_espana/transicion_democratica_cg/file_05.htm

Info guerra cívil

<http://www.infoguerracivil.com/espana-leyes-fundamentales-estado.html>

Salman

<http://salman-psl.com/la-transicion/indexcast.html>

The British constitution and monarchy

http://www.oup.com/uk/orc/bin/9780199552610/morrison_ch01.pdf

Vespito

<http://vespito.net/historia/transi/dimft.html>

<http://vespito.net/historia/transi/haraft.html>

<http://vespito.net/historia/transi/legalft.html>

<http://vespito.net/historia/transi/muerteft.html>

